

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Преференцијално порекло робе у спољној
трговини са Евроазијском економском унијом**

(мастер рад)

Ментор
Проф. Др Предраг Цветковић

Студент
Лука Стојановић
Број индекса: М021/23-О

Ниш, 2026. године

САДРЖАЈ

	УВОД	1
	Глава прва	
I	ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ПОРЕКЛА РОБЕ У МЕЂУНАРОДНОЈ ТРГОВИНИ	4
1.	Појам порекла робе	4
2.	Врсте порекла робе	5
2.1.	Непреференцијално порекло робе	5
2.2.	Преференцијално порекло робе	6
3.	Значај порекла у спољнотрговинској политици	7
4.	Међународни стандарди и релевантни правни извори	9
	Глава друга	
II	НОРМАТИВНИ РЕЖИМ ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОГ ПОРЕКЛА У СПОЉНОЈ ТРГОВИНИ СА ЕВРОАЗИЈСКОМ ЕКОНОМСКОМ УНИЈОМ	10
1.	Чланице Евроазијске економске уније и њихов међународни статус	10
2.	Историјски преглед споразума о слободној трговини између Србије и држава чланица Евроазијске економске уније	11
2.1	<i>Споразум о слободној трговини између Србије и Руске Федерације</i>	11
2.2	<i>Споразум о слободној трговини између Србије и Републике Белорусије</i>	12
2.3	<i>Споразум о слободној трговини између Србије и Републике Казахстан</i>	13
3.	Споразум о слободној трговини са Евроазијском економском унијом	13
3.1	<i>Структура Споразума</i>	14
3.2	<i>Значај Споразума</i>	15
4.	Национални прописи и пракса у Републици Србији	17
5.	Усклађеност са правилима Европске уније	21
6.	Улога царинских органа у примени прописа	24
	Глава трећа	
III	КРИТЕРИЈУМИ ЗА СТИЦАЊЕ И ДОКАЗИВАЊЕ ПОРЕКЛА РОБЕ	25

1.	Основни критеријуми преференцијалног порекла	25
1.1	<i>Роба у потпуности добијена или произведена</i>	25
1.2	<i>Довољна обрада или прерада</i>	26
1.3	<i>Кумулација порекла</i>	28
2.	Документација и сертификати о пореклу	29
2.1	<i>Сертификат о пореклу (форма СТ-2)</i>	29
2.2	<i>Пратећа документација</i>	30
3.	Процедуре верификације порекла у царинском поступку	31
IV	Глава четврта УТИЦАЈ Incoterms КЛАУЗУЛА НА ДОКАЗИВАЊЕ ПОРЕКЛА РОБЕ	32
1.	Преглед и развој Incoterms клаузула	32
1.1.	<i>Појам Incoterms клаузула</i>	32
1.2.	<i>Историјски развој Incoterms клаузула</i>	33
1.3.	<i>Општи преглед Incoterms клаузула</i>	37
2.	Пренос ризика и одговорности у складу са Incoterms клаузулама	42
3.	Утицај Incoterms клаузула на комерцијалну и царинску документацију	44
4.	Практичне импликације Incoterms клаузула у поступку доказивања порекла	46
V	Глава пета ПРАКТИЧНИ ИЗАЗОВИ У ПРИМЕНИ ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОГ РЕЖИМА	47
1.	Тумачење и примена правила у пракси	47
2.	Утицај царинске праксе на остваривање права на преференцијални третман	47
VI	Глава шеста КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОГ ПОРЕКЛА РОБЕ	48
1.	Правни оквир и правила порекла у трговини са Европском унијом	48
2.	Упоредна анализа система са режимом Евроазијске економске уније	49
3.	Најбоље праксе и препоруке за унапређење система у Србији	49

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	50
ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ	52
ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ	53
ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ	54
РЕЗИМЕ	56
SUMMARY	57
БИОГРАФИЈА	58

УВОД

Порекло робе представља један од кључних института савременог међународног трговинског права, са значајним правним, економским и практичним импликацијама. У условима све интензивније глобализације и умрежавања националних економија, правила о пореклу робе имају пресудан значај за примену царинских мера, трговинских преференцијала, заштитних инструмената и статистичког праћења спољне трговине. Посебно место у том контексту заузима институт преференцијалног порекла робе, који омогућава коришћење повлашћеног царинског третмана у оквиру споразума о слободној трговини, под условом да су испуњени строго прописани критеријуми.

Република Србија, као земља у транзицији ка европским интеграцијама, истовремено гради стратешко партнерство са Евроазијском економском унијом (ЕАЕУ), што се огледа у Споразуму о слободној трговини потписаном 2019. године и ступио на снагу 2021. године (у даљем тексту: Споразум). Овај Споразум, потврђен *Законом о потврђивању споразума о слободној трговини између Републике Србије, с једне стране, и Евроазијске економске уније и њених држава чланица, с друге стране*,¹ заменио је претходне билатералне споразуме са појединачним чланицама ЕАЕУ (Руском Федерацијом,² Републиком Белорусијом³ и Републиком Казахстаном⁴), уводећи унификовани наднационални режим преференцијалног порекла робе дефинисан Прилогом 3. У том контексту, питање преференцијалног порекла робе није само техничко-царински проблем, већ и стратешки инструмент за јачање конкурентности српске привреде на тржишту од преко 180 милиона потрошача.

Актуелност теме проистиче из повећаног обима трговине Србије са ЕАЕУ, где је 2024. године извоз само у Руску Федерацију, према подацима Републичког завода за статистику, био преко 950 милиона евра, са значајним уделом пољопривредних производа, прехранбене индустрије и производа машинске индустрије.⁵ Међутим,

¹ Закон о потврђивању споразума о слободној трговини између Републике Србије, с једне стране, и Евроазијске економске уније и њених држава чланица, с друге стране, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 3/2020.

² Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Руске Федерације о слободној трговини између Савезне Републике Југославије и Руске Федерације, *Сл. лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 1/2001.

³ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Белорусије о слободној трговини између Републике Србије и Републике Белорусије, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 105/2009.

⁴ Закон о потврђивању Споразума о слободној трговини између Владе Републике Србије и Владе Републике Казахстан, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 11/2010.

⁵ Републички завод за статистику, *Месечни статистички билтен*, бр. 12/2024, стр. 53. Преузето: 17.12.2025. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Pdf/G20253003.pdf>. Такође, треба напоменути да је извоз у Руску Федерацију, према подацима Привредне коморе Србије, нешто нижи и износио је око 885,6

приметан је пад извоза у Руску Федерацију у 2025. години, па је тако извоз у периоду јануар-новембар 2024. године износио 894,7 милиона евра, а у истом периоду 2025. године извоз је износио 786,6 милиона евра.⁶

Ипак, многе српске компаније не остварују пуни ефекат преференцијалних олакшица због недовољног познавања критеријума порекла, проблема у документацији и различитих тумачења царинских прописа. Ово се посебно испољава у логистичким ланцима где Incoterms клаузуле утичу на расподелу одговорности за доказивање порекла, што може довести до губитка преференцијалног статуса робе. У геополитички осетљивом окружењу, где Србија балансира између ЕУ интеграција и источног партнерства, анализа овог режима постаје императив за доносиоце одлука и привредне субјекте. У том смислу, значајно је указати на чињеницу да последњих неколико година постоји пад у спољнотрговинској размени између Републике Србије и земаља чланица ЕАЕУ, пре свега Руском Федерацијом.⁷ Разлог за овакве резултате лежи у руско-украјинском рату који је започео 2022. године и санкцијама које су земље чланице Европске уније увеле Руској Федерацији, што је у великој мери отежало трговинску размену и обављање платног промета.

Истраживање режима преференцијалног порекла робе у трговини са ЕАЕУ има посебан значај и у ширем правно-политичком контексту. Србија се налази у процесу приступања Европској унији и постепеног усклађивања своје трговинске и царинске политике са правом ЕУ, што намеће потребу за компаративном анализом различитих система преференцијалног порекла. Упоредивање режима који важе у трговини са ЕАЕУ и Европском унијом омогућава идентификовање сличности, разлика и потенцијалних правних недоследности, као и формулисање препорука за унапређење националне праксе.

Предмет мастер рада чини правна и практична анализа режима преференцијалног порекла робе у спољној трговини Србије са државама чланицама ЕАЕУ, са фокусом на одредбе Прилога 3. Споразума. Акцент је на критеријумима стицања преференцијалног порекла, поступцима доказивања, улози царинских органа, утицају Incoterms клаузула и компаративном осврту на ЕУ режим. Полазећи од

милиона евра. Извор: Привредна комора Србије, Преглед спољнотрговинских кретања - билатерални односи Србије и других земаља света. Преузето: 2.3.2026. <https://pks.rs/pregled-spoljnotrgovinskih-kretanja>

⁶ Републички завод за статистику, *Месечни статистички билтен*, бр. 11/2025, стр. 53. Преузето: 2.3.2026. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2026/Pdf/G20263002.pdf>

⁷ На пример, 2023. године спољнотрговинска размена са Руском Федерацијом износила је скоро 1,2 милијарде долара. Извор: Републички завод за статистику, *Месечни статистички билтен*, бр. 12/2024, стр. 53. Преузето: 17.12.2025. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Pdf/G20253003.pdf>

наведеног, овај мастер рад има за циљ да пружи свеобухватну правну и практичну анализу преференцијалног порекла робе у спољној трговини Републике Србије са државама чланицама ЕАЕУ. Конкретни задаци обухватају:

- 1) објашњење појма, врста и значаја преференцијалног порекла;
- 2) анализу услова по Прилогу 3;
- 3) идентификацију проблема у пракси;
- 4) процену утицаја Incoterms клаузула;
- 5) компаративну анализу са ЕУ; и
- 6) препоруке за бољу примену.

Рад полази од следећих хипотеза:

- 1) режим преференцијалног порекла значајно утиче на конкурентност српске привреде према ЕАЕУ;
- 2) примена Споразума отежана је различитим тумачењима и недостатком информисаности;
- 3) постоје недоследности између прописа и праксе;
- 4) Incoterms индиректно утичу на доказивање порекла.

Истраживање се базира на догматском методу за тумачење норми, компаративном за поређење са ЕУ, социолошко-економском за процену ефеката, историјском за развој правила, статистички за анализу података Републичког завода за статистику и Управе царина, као и аксиолошком за вредносне аспекте.

Рад је концептуално подељен на шест глава и структуриран тако да се, након разматрања појма, врста и значаја порекла робе у међународној трговини, анализира нормативни режим успостављен Споразумом, са посебним освртом на критеријуме за стицање и поступке доказивања порекла. Посебна пажња посвећена је практичним изазовима у примени правила, улози царинских органа, утицају Incoterms клаузула, као и компаративном сагледавању система преференцијалног порекла у односу на право Европске уније.

Овако конципиран рад настоји да допринесе бољем разумевању сложеног система преференцијалног порекла робе, како са теоријског, тако и са практичног становишта, и да понуди смернице за ефикаснију примену постојећих правила у корист привредних субјеката и надлежних институција.

I ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ПОРЕКЛА РОБЕ У МЕЂУНАРОДНОЈ ТРГОВИНИ

1. Појам порекла робе

Порекло робе представља правни институт међународног трговинског и царинског права којим се утврђује економска и производна веза одређене робе са конкретном државом или групом држава. У оквиру регулаторног система Светске трговинске организације (СТО),⁸ правила о пореклу робе дефинишу се као скуп критеријума неопходних за утврђивање националне припадности производа, односно државе у којој је роба произведена или у којој је стекла статус домаћег производа.⁹

Прецизно утврђивање порекла робе има кључни значај у савременој међународној трговини, будући да се инструменти спољнотрговинске политике (царинске стопе, квоте, мере трговинске заштите и преференцијални режими) примењују диференцирано управо у зависности од земље порекла производа. У том смислу, порекло робе има нормативни карактер и утврђује се на основу објективних критеријума прописаних међународним споразумима, националним прописима и царинским правилима.

Са становишта међународног трговинског права, порекло робе представља функционални инструмент који омогућава диференцирање робе у зависности од њеног стварног економског доприноса одређеној држави или региону. Управо због тога правила о пореклу морају бити јасно дефинисана, транспарентна и предвидива, како би се обезбедила правна сигурност учесника у међународној трговини и спречиле злоупотребе преференцијалних трговинских режима.

Историјски посматрано, правила о пореклу развијају се упоредо са закључивањем првих билатералних трговинских споразума, као средство за ограничење примене повлашћених трговинских мера искључиво на робу која заиста потиче из држава уговорница. Да би производ уживао статус „домаћег производа“ и право на преференцијални третман, он мора испунити услове прописане правилима о пореклу.¹⁰

У теорији и пракси разликују се два основна начина стицања статуса производа са пореклом:

⁸ Напомена: СТО (енг. *World Trade Organization – WTO*) у време писања рада броји 166 држава чланица. Међутим, Република Србија још увек није чланица СТО. Поред Србије, на европском континенту једино Босна и Херцеговина и Белорусија нису чланице СТО. Више о томе: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm, приступљено: 6.1.2026. године

⁹ Предраг Бјелић, Правила о пореклу робе као нова граница спољнотрговинске либерализације, *Ревизија копаоничке школе природног права*, бр. 1/2019, стр. 296.

¹⁰ *Ibid.*

1) производи у потпуности добијени у једној земљи (енг. *wholly obtained*), који обухватају робу без страних инпута, као што су минералне сировине, пољопривредни производи, живе животиње и производи рибарства;

2) производи који стичу порекло кроз значајну прераду (енг. *substantial transformation*), код којих се у производном процесу користе увозне сировине или компоненте, али је над њима извршена довољна и економски оправдана прерада која производу даје нови идентитет, својства или намену.¹¹

За разлику од појмова извоза или места отпреме, порекло робе не означава географску локацију са које је роба физички послата, већ државу у којој је роба у целини произведена или у којој је претрпела довољну обраду или прераду у складу са унапред утврђеним правилима.

2. Врсте порекла робе

У теорији и пракси међународне трговине разликују се две основне врсте порекла робе: непреференцијално и преференцијално порекло.

2.1. Непреференцијално порекло робе

Непреференцијално порекло робе представља општи режим утврђивања порекла који се примењује у одсуству посебних трговинских погодности. Оно је од значаја за примену редовних (најповлашћенијих) царинских стопа, трговинских ограничења, антидампинг и компензационих мера, мера самозаштите, као и за потребе вођења статистике спољнотрговинске размене.¹²

У овом режиму порекло се, по правилу, утврђује на основу два основна критеријума:

1) критеријума потпуне производње (роба у целини добијена или произведена у једној држави), и

2) критеријума последње суштинске, економски оправдане прераде или обраде која је извршена у држави у којој је настала нова роба или је производ добио битно ново својство.¹³

Правила о непреференцијалном пореклу имају за циљ да обезбеде транспарентност трговинских токова и правилну примену мера трговинске политике.¹⁴

¹¹ *Ibid.*

¹² WTO, Rules of Origin, https://www.wto.org/english/tratop_e/roi_e/roi_info_e.htm, приступљено 10.12.2025. године

¹³ *Ibid.*

2.2. Преференцијално порекло робе

Преференцијално порекло робе представља посебан режим који се примењује у оквиру споразума о слободној трговини, царинских унија или једностраних преференцијалних система. Робе које испуњавају услове преференцијалног порекла стичу право на снижавање или потпуно укидање царинских дажбина приликом увоза у државу уговорницу.¹⁵

За разлику од непреференцијалног режима, правила о преференцијалном пореклу су, по правилу, детаљнија и строжа, управо због могућности злоупотребе преференцијалног третмана. Њихова функција је двострука: омогућавање уживања трговинских погодности и истовремено спречавање да роба пореклом из трећих држава неоправдано користи повлашћени режим.¹⁶

Постојање преференцијалног положаја, односно третмана (енг. *system of preferences*), представља чест инструмент у међународном трговинском праву и пракси, нарочито код држава које теже привредном расту и јачању конкурентности сопствене производње.¹⁷ Преференцијални положај успоставља се путем преференцијалног трговинског споразума (енг. *preferential trade agreement*), као правног инструмента чији је циљ снижавање или укидање царинских баријера у међусобној трговини држава уговорница.¹⁸

У теорији се разликују различити облици преференцијалног положаја:

- 1) развојни, усмерен на подршку економском развоју или обнови одређених држава;
- 2) регионални, који има за циљ повезивање држава одређеног географског подручја (нпр. СЕФТА споразум);
- 3) грански, који се односи на поједине привредне секторе.¹⁹

Такође се указује и на разлику између општег и глобалног система преференцијала, при чему се општи систем односи на односе између развијених држава и земаља у развоју, док се глобални односи на међусобне преференцијалне односе самих земаља у развоју.²⁰

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Александар Ћирић, *Међународно трговинско право, Општи део*, Ниш, 2012, стр. 106.

¹⁸ *Ibid.*, 107.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*, 108.

У ширем смислу, под преференцијалним положајем подразумевају се и погодности које постоје у зонама слободне трговине, каква је успостављена и између Републике Србије и Евроазијске економске уније.²¹

Поред наведене поделе, указује се и на разлику између:

- 1) потпуног порекла, када је роба у целини произведена у једној држави, и
- 2) порекла стеченог прерадом, које је карактеристично за савремене производне процесе у оквиру глобалних ланаца снабдевања, где производ укључује компоненте из више држава, али стиче статус порекла у оној у којој је извршена довољна прерада.

3. Значај порекла у спољнотрговинској политици

Правила о пореклу робе представљају један од кључних инструмената спољнотрговинске политике савремених држава. Њихова основна сврха је да спрече државу која није страна одређеног споразума о преференцијалној трговини да користи повољности које тај споразум обезбеђује искључиво странама уговорницама. На тај начин, правила о пореклу служе очувању одређеног нивоа спољнотрговинске заштите у оквиру конкретног трговинског блока, при чему не доводе у питање начело слободе трговине, већ омогућавају његову контролисану и правно уређену примену.²²

И преференцијално и непреференцијално порекло робе имају заједничке карактеристике које се испољавају у две димензије: секторској и општој.²³ Секторска димензија односи се на поједине привредне гране (нпр. пољопривреду, текстилну индустрију),²⁴ док општа димензија обухвата целокупан режим трговинске размене између држава.²⁵ У том смислу, правила о пореклу представљају инструмент који повезује структуру производње са шириим режимом међудржавних економских односа.²⁶

Применом непреференцијалних правила о пореклу успоставља се разлика између производа домаћег и страног порекла, што представља основу за примену

²¹ *Ibid.*, 109.

²² Александар Ђирић, *Начело слободе међународне трговине и преференцијално порекло робе*, Теме, вол. 37, бр. 4, 2013, 1609.

²³ *Ibid.*

²⁴ Antoni Estevadeordal, Kati Suominen, *Rules of Origin: A World Map and Trade Effects Integration, Trade and Hemispheric Issues Division, Integration and Regional Programs Department Inter-American Development Bank*. In: The Seventh Annual Conference on Global Economic Analysis: Trade, Poverty, and the Environment. Washington DC: The World Bank, 17–19 June 2004, p. 4. Доступно на: https://www.researchgate.net/publication/228798990_Rules_of_Origin_A_World_Map_and_Trade_Effects, приступљено: 4.2.2026. године. Наведено према: *Ibid.*

²⁵ Olivier Cadot, *The origin of goods*, Oxford University Press, New York, 2006, p. 6. Наведено према: *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

дозвољених мера трговинске заштите од стране државе увознице. Насупрот томе, преференцијална правила о пореклу служе примени повољнијег третмана на увоз производа који потичу из одређене земље или групе земаља, којима је на основу међународног споразума о слободној трговини или другог правног акта признат преференцијални статус.²⁷

У поступку царинења робе, утврђивање њеног порекла представља једну од првих и најзначајнијих фаза, заједно са тарифном класификацијом у складу са Хармонизованим системом. Висина царинских дажбина зависи не само од врсте и вредности робе, већ и од њеног порекла. За извозника је од посебног значаја чињеница да ли му порекло робе обезбеђује право на преференцијални третман, који подразумева примену нижих царинских стопа или потпуно ослобођење од царине.²⁸

Порекло робе има директан утицај на избор царинске стопе. У зависности од земље порекла, царинске стопе могу бити: а) основне (базичне), које се примењују на робу из земаља којима је признат статус најповлашћеније нације; б) преференцијалне, које се примењују на основу билатералних или мултилатералних споразума о слободној трговини; и в) максималне, које се примењују на робу из осталих држава или када је порекло непознато.²⁹

У условима значајног смањења царинских и нецаринских баријера, под утицајем система Општег споразума о царинама и трговини (енг. *General Agreement on Tariffs and Trade - GATT*) из 1947. године³⁰ и СТО, правила о пореклу добијају све већу тежину у обликовању трговинске политике. Строга правила о пореклу могу деловати као прикривене заштитне мере, што указује на њихов потенцијал да утичу на структуру и токове међународне трговине.³¹

Све наведено указује да правила о пореклу робе нису само техничко питање царинског поступка, већ важан инструмент спољнотрговинске политике који има значајан утицај на конкурентност националне привреде и позицију државе у међународним економским односима. За земље попут Републике Србије, које истовремено учествују у више трговинских режима, порекло робе представља и

²⁷ *Ibid.*, 1610.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*, 1611.

³⁰ WTO, General Agreement on Tariffs and Trade - GATT, 1947. https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.htm, приступљено: 15.2.2026. године

³¹ Александар Ђирић, *Начело слободе међународне трговине и преференцијално порекло робе*, Теме, вол. 37, бр. 4, 2013, 1611.

средство усклађивања различитих спољнотрговинских обавеза, али и потенцијални извор правних и практичних изазова.

4. Међународни стандарди и релевантни правни извори

Правила о пореклу робе представљају један од најзначајнијих института међународног трговинског права, будући да се преко њих конкретизује примена царинских стопа, трговинских ограничења и преференцијалних режима. Иако се формално утврђују у оквиру националних законодавстава и појединачних трговинских споразума, њихов садржај је у великој мери условљен и уобличен међународним стандардима, што доприноси хармонизацији, транспарентности и предвидивости у глобалној трговини.

Основни правни оквир међународног трговинског система постављен је доношењем ГАТТ-а. Иако ГАТТу почетку није садржао детаљна правила о пореклу робе, он је поставио темеље за легитимитет преференцијалних трговинских аранжмана. Посебно је значајан члан XXIV ГАТТ-а, којим је допуштено формирање зона слободне трговине и царинских унија, под условом да оне не доводе до повећања укупног нивоа царинске заштите према трећим државама.³² Управо на овој одредби заснива се правна могућност закључивања споразума о слободној трговини, укључујући и Споразум између Републике Србије и Евроазијске економске уније.

Међутим, кључни универзални инструмент у области порекла робе представља Споразум о правилима о пореклу (енг. *Agreement on Rules of Origin*).³³ Овим споразумом утврђени су основни принципи који треба да обезбеде: транспарентност правила о пореклу, недискриминацију, једнообразност и предвидивост у њиховој примени, забрану произвољне или рестриктивне употребе правила о пореклу као прикривене трговинске баријере.

Споразум разликује непреференцијална правила о пореклу (која су предмет хармонизације) и преференцијална правила о пореклу (која остају у надлежности држава и преференцијалних аранжмана). Иако хармонизација непреференцијалних правила још увек није у потпуности довршена на глобалном нивоу, постављени стандарди представљају важну референтну тачку и за преференцијалне режиме.

³² GATT, art. XXIV

³³ WTO, Agreement on Rules of Origin, 1994. https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/ro_e.htm, приступљено: 15.2.2026. године

Поред тога, значајну улогу има и Светска царинска организација (енг. *World Customs Organization - WCO*), која кроз Међународну Конвенцију о Хармонизованом систему назива и шифарских ознака робе³⁴ доприноси уједначавању царинске праксе.

На регионалном нивоу, правила о пореклу се детаљно уређују у оквиру конкретних споразума о слободној трговини, при чему сваки споразум садржи специфична решења прилагођена циљевима уговорних страна.

У правном систему Републике Србије, правила о пореклу робе уређена су различитим међународним уговорима, Законом о царинској служби,³⁵ Царинским законом³⁶ и различитим подзаконским актима, као и кроз непосредну примену одредаба конкретних споразума о слободној трговини. У контексту трговине са Евроазијском економском унијом, посебан значај има Прилог 3 Споразума о слободној трговини, који представља *lex specialis* у односу на општа правила о пореклу.

Овако постављен нормативни оквир чини полазну основу за анализу преференцијалног порекла робе, која ће у наредним главама бити разматрана са становишта конкретних правила, процедура и практичних изазова у њиховој примени.

II НОРМАТИВНИ РЕЖИМ ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОГ ПОРЕКЛА У СПОЉНОЈ ТРГОВИНИ СА ЕВРОАЗИЈСКОМ ЕКОНОМСКОМ УНИЈОМ

1. Чланице Евроазијске економске уније и њихов међународни статус

Евроазијска економска унија представља регионалну међународну организацију основану ради успостављања јединственог економског простора и обезбеђивања слободног кретања робе, услуга, капитала и радне снаге између држава чланица. Основана је Уговором о Евроазијској економској унији, потписаним 29. маја 2014. године у Астани, а са пуним капацитетом започела је са радом 1. јануара 2015. године.³⁷

Њене чланице су Руска Федерација, Република Белорусија, Република Казахстан, Република Јерменија и Република Киргистан.³⁸ Ове државе су пренеле део својих суверених овлашћења на наднационалне органе Уније, пре свега на Евроазијску

³⁴ Међународна Конвенција о Хармонизованом систему назива и шифарских ознака робе, *Службени лист СФРЈ- Међународни уговори*, бр. 6/87.

³⁵ Закон о царинској служби, *Службени гласник РС*, бр. 95/2018 и 144/2020.

³⁶ Царински закон, *Службени гласник РС*, бр. 95/2018, 91/2019 - др. закон, 144/2020, 118/2021 и 138/2022.

³⁷ Договор о Евразийском економическом союзе, Подписан в г. Астане 29.05.2014, ред. от 25.05.2023, с изм. и доп., вступ. в силу с 24.06.2024. https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_163855/, https://www.economy.gov.ru/material/file/2bbbf9ae33443d533d855bf2225707e/Dogovor_ees.pdf, https://eec.eaeunion.org/upload/medialibrary/ef8/ixygbob0o9pvcms5jrb0sl4vj4pgoiq7/dogovor_o_eaes_2024.pdf

приступљено: 18.2.2026. године

³⁸ *Ibid.*

економску комисију, која има значајну улогу у области царинске политике, техничких прописа, трговинских режима и правила о пореклу робе.³⁹

Ова организација поседује међународно-правни субјективитет,⁴⁰ што јој омогућава закључивање међународних уговора са трећим државама и другим међународним организацијама. Управо на тој основи је закључен и Споразум о слободној трговини између Републике Србије и ЕАЕУ, који је заменио дотадашњи систем билатералних споразума са појединим државама чланицама.

Шири стратешки контекст ЕАЕУ обухвата два кључна аспекта: заокруживање сарадње држава чланица у доменима економије и безбедности ради јачања тржишне конкурентности, те учвршћивање веза Руске Федерације са државама бившег СССР-а. Кроз овај савез, Русија настоји да успостави контратежу западним интеграцијама (ЕУ) и превентивно делује у односу на растући утицај Кине, потврђујући тиме свој статус незаобилазног међународног актера.⁴¹

2. Историјски преглед споразума о слободној трговини између Србије и држава чланица Евроазијске економске уније

Пре закључења јединственог споразума са ЕАЕУ, Република Србија је своје трговинске односе са појединим државама чланицама уређивала путем билатералних споразума о слободној трговини. Ови споразуми имали су значајну улогу у либерализацији трговине, али су истовремено доводили до фрагментације правила, посебно у погледу порекла робе.

2.1. Споразум о слободној трговини између Србије и Руске Федерације

Споразум о слободној трговини између Републике Србије (тадашње Савезне Републике Југославије) и Руске Федерације потписан је 28. августа 2000. године и представљао је темељ преференцијалне трговинске сарадње две државе.⁴² Споразумом је успостављен режим слободне трговине за робу која има порекло једне од страна уговорница, уз предвиђене изузетке и могућност примене заштитних мера.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ Јасминка Симић, *Евроазијска економска унија и Европска унија: поглед из Србије*, Српска политичка мисао, бр. 3/2019, год. 26. vol. 65, стр. 434. (стр. 427-450)

⁴² Урош Здравковић, Споразум о слободној трговини између Републике Србије и Руске Федерације, *Зборник радова Правног факултета у Нишу, тематски број: Заштита људских и мањинских права у европском правном простору*, LXII, 2012, стр. 571.

Посебан значај за питање порекла робе имао је Протокол из 2011. године,⁴³ којим су по први пут установљена јединствена правила о пореклу робе у међусобној трговини, усклађена са правилима новоформиране Царинске уније. Овим протоколом је либерализовано око 99% трговине између Србије и Русије, што је значајно повећало практични значај института преференцијалног порекла.⁴⁴

Посебно је значајно напоменути да је Србија, уз поједине државе чланице Заједница независних држава, једина европска држава која је закључила посебан Споразум о слободној трговини са Руском Федерацијом, што је омогућило српским производима повољнији приступ руском тржишту и представљало значајан инструмент за подстицање извоза.⁴⁵ Истовремено, такав режим трговине утицао је на привлачење страних инвестиција, јер су страни инвеститори у Србији видели могућност пласмана робе на велико тржиште Русије под преференцијалним условима.⁴⁶

Посебан значај имао је извоз пољопривредно-прехрамбених производа из Србије на руско тржиште, будући да преференцијални режим омогућава повољнију ценовну позицију у односу на конкуренте.⁴⁷

2.2. Споразум о слободној трговини између Србије и Републике Белорусије

Споразум о слободној трговини између Републике Србије и Републике Белорусије потписан је 31. марта 2009. године у Минску, а ступио је на снагу јуна исте године. Овим споразумом унапређени су економски односи две земље и створени повољнији услови за развој међусобне робне размене.

Основни циљ Споразума јесте укидање царина и других дажбина на већину индустријских и пољопривредних производа који потичу из Србије и Белорусије. На тај начин омогућено је повећање конкурентности домаћих производа на тржишту Белорусије, као и лакши приступ белоруских производа српском тржишту. Споразум је заснован на принципима реципроцитета и равноправности, што доприноси стабилности и предвидивости трговинских односа.

⁴³ Закон о потврђивању протокола између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о изузецима из режима слободне трговине и правилима о одређивању земље порекла робе уз споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Руске Федерације о слободној трговини између Савезне Републике Југославије и Руске Федерације од 28. августа 2000. године, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 8/2011.

⁴⁴ Урош Здравковић, *Op. cit.*, стр. 571.

⁴⁵ Весна Параушић, Драго Цвијановић, Бранко Михаиловић, *Извозни потенцијали пласмана пољопривредно прехрамбених производа из Р. Србије на тржиште Руске Федерације*, Економски погледи, Vol. 16, број 3/2014, (155-167), стр. 155.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

Споразум предвиђа и јасна правила о пореклу робе, којима се дефинише који производи могу остварити преференцијални третман. Ова правила имају посебан значај у спречавању реекспорта робе из трећих земаља и обезбеђивању да трговинске повластице користе искључиво производи домаћег порекла. Поред тога, споразум обухвата одредбе које се односе на царинске поступке, техничке баријере у трговини, као и механизме за решавање евентуалних спорова између уговорних страна.

2.3. Споразум о слободној трговини између Србије и Републике Казахстан

Споразум о слободној трговини између Републике Србије и Републике Казахстан потписан је 7. октобра 2010. године у Астани, а ступио је на снагу 2011. године. Основна сврха овог споразума јесте постепено укидање царина и других дажбина на робу која има порекло из Србије, односно Казахстана. Преференцијални третман обухвата већину индустријских и пољопривредних производа, уз одређене изузетке који су дефинисани у складу са потребом заштите осетљивих сектора националних привреда. Споразум такође предвиђа могућност увођења заштитних мера у случају поремећаја на тржишту или озбиљне штете по домаћу производњу.

Посебан значај у примени Споразума имају правила о пореклу робе, која представљају кључни услов за остваривање преференцијалног царинског режима. Овим правилима се прецизно дефинише степен прераде и додате вредности који производ мора имати да би се сматрао робом пореклом из једне од страна уговорница. На тај начин спречава се злоупотреба преференцијалног режима кроз реекспорт робе из трећих земаља и обезбеђује правна сигурност у трговинским токовима.

Општи је закључак да без обзира на то што је након потписивања поразума о слободној трговини између Србије и Казахстана спољнотрговинска размена постала интензивнија, она је свакако и даље испод реалних могућности економија ових земаља као и испод потенцијалних могућности које пружа сам Споразум.⁴⁸

3. Споразум о слободној трговини са Евроазијском економском унијом

Процес формализације трговинских односа између Републике Србије и ЕАЕУ започет је 31. маја 2016. године, инициран посетом председника Казахстана, Нурсултана Назарбајева, Србији. Примарни циљ преговора био је унапређење

⁴⁸ Milica Simić, Biljana Stankov, *Foreign trade in agricultural products between the Republic of Serbia and the Republic of Kazakhstan: A decade since the signing of the Free trade Agreement*, School of business, 1/2020, (86-111), p. 108.

билатералне и мултилатералне економске сарадње, при чему је српска страна иницијално тежила пласману аутомобила крагујевачке фабрике (тадашњи модел Fiat 500L), као и обезбеђивању беспаринског режима за стратешке производе попут шећера, цигарета и специфичних врста сирева и алкохолних пића.⁴⁹ Током преговарачког процеса, одређене државе чланице изразиле су протекционистичке интересе; Јерменија се успротивила либерализацији увоза воћних ракија, док је Белорусија задржала рестриктиван став према увозу сира.⁵⁰ Финално усаглашавање текста Споразума о слободној трговини постигнуто је у марту 2019. године у Москви, чиме је оквир сарадње у потпуности усклађен са стандардима СТО и савременом трговинском праксом.⁵¹

Споразум о слободној трговини између Републике Србије и ЕАЕУ потписан је 25. октобра 2019. године, а ступио је на снагу 10. јула 2021. године. Споразум представља најобухватнији и најзначајнији оквир преференцијалне трговине Србије са земљама евроазијског простор, нарочито имајући у виду да су овим споразумом обједињени дотадашњи билатерални споразуми које је Србија имала са појединим чланицама ЕАЕУ, чиме је створен јединствен и систематизован правни оквир за трговинску сарадњу.

Закључењем овог Споразума Србија је остварила преференцијални приступ јединственом тржишту које обухвата Руску Федерацију, Републику Белорусију, Републику Казахстан, Републику Јерменију и Републику Киргистан. Споразум има за циљ унапређење робне размене, повећање правне сигурности за привредне субјекте и подстицање економске сарадње између Србије и држава чланица ЕАЕУ.

3.1. Структура Споразума

Споразум о слободној трговини са Евроазијском економском унијом има сложену и свеобухватну структуру, која обухвата основни текст Споразума, анексе и протоколе којима се детаљно уређују поједина питања од значаја за његову примену.

Општим одредбама Споразума уређени су његови циљеви, однос према другим међународним споразумима, режими слободне трговине, третман најповлашћеније нације, таксе и дажбине, забране, количинска ограничења и мере једнаког дејства,

⁴⁹ Јасминка Симић, *Op. cit.*, стр. 435.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ *Ibid.*

национални третман, техничке препреке у трговини, санитарне и фитосанитарне мере, порекло робе, транзит робе и друго.⁵²

Прилогом 1. Споразума дефинисане су листа робе изузете из режима слободне трговине при увозу на царинску територију Републике Србије из држава чланица ЕАЕУ и листа роба које су предмет тарифних квота за увоз на царинску територију Републике Србије из држава чланица ЕАЕУ.⁵³

У Прилогу 2. Споразума садржане су листа робе изузете из режима слободне трговине при увозу на царинску територију ЕАЕУ из Републике Србије и листа роба које су предмет тарифних квота за увоз на царинску територију ЕАЕУ из Републике Србије.⁵⁴

Прилог 3. садржи правила о пореклу робе, а додатно у оквиру правила о пореклу постоје и два прилога. Први прилог уз правила о пореклу робе се односи на форму сертификата о пореклу робе (Форма СТ-2) и додатног листа сертификата о пореклу робе (Форма СТ-2), док се други прилог односи на форму декларације о пореклу робе.⁵⁵

Прилога 4. садржи одредбе у вези са одређивањем нормалне вредности у антидампиншким истрагама.⁵⁶

На крају, Прилог 5. садржи одредбе које се односе на решавање спорова.⁵⁷

Оваква структура указује да Споразум не представља само инструмент либерализације царина, већ свеобухватни нормативни оквир који уређује комплексне аспекте спољнотрговинских односа. Посебно место у том систему заузимају правила о пореклу робе, будући да она представљају суштински услов за остваривање преференцијалног режима и практичну примену слободне трговине.

3.2. Значај Споразума

Значај Споразума о слободној трговини са ЕАЕУ огледа се пре свега у чињеници да он представља јединствени правни оквир који замењује и унапређује претходне билатералне споразуме Србије са појединим државама чланицама ЕАЕУ. На тај начин

⁵² Наведено према: Управа Царина, Обавештење о примени Споразума о слободној трговини између Републике Србије, с једне стране и Евроазијске економске уније и њених држава чланица, с друге стране, акт број 148-II-483-01-213/2021 од 06.07.2021. године. https://www.carina.rs/upload/media/2022/2/10/53219/PRIMENA_SPORAZUMA_SA_EAEU-SAJT.pdf, приступљено: 4.2.2026. године

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

постигнута је већа правна сигурност, предвидивост и ефикасност у примени преференцијалног режима трговине.

За Републику Србију, овај споразум има стратешки значај у процесу диверзификације спољнотрговинских партнера и јачања присуства на тржиштима ван Европске уније. Преференцијални приступ тржишту од преко 180 милиона становника⁵⁸ отвара значајне могућности за повећање извоза српских производа, посебно у секторима пољопривреде, прехранбене индустрије, фармације, машинства и лаке индустрије.

Посебан значај овог споразума огледа се и у чињеници да је његовим ступањем на снагу 2021. године успостављен јединствен режим слободне трговине између Републике Србије и ЕАЕУ, који обухвата пет држава чланица. Иако је реч о мултилатералном споразуму, за Србију је од посебног значаја продубљивање економске сарадње са Руском Федерацијом, која представља најважнијег трговинског партнера Србије у оквиру овог интеграционог блока.⁵⁹ Споразумом је задржан висок степен либерализације трговине, при чему се чак око 99% робе из царинске тарифе може извозити без плаћања увозних дажбина, што српским извозницима омогућава повлашћен приступ овом тржишту.⁶⁰ Истовремено, споразум је проширио ранији систем билатералних споразума Србије са Русијом, Белорусијом и Казахстаном и укључио нове partnere - Јерменију и Киргизију, чиме је додатно проширено тржиште на које српски производи могу бити пласирани под повлашћеним условима.⁶¹

Такође, Споразум са ЕАЕУ доприноси унапређењу института преференцијалног порекла робе и његовој практичној примени. Јединствена правила о пореклу и усклађени царински поступци смањују административне баријере и олакшавају пословање привредних субјеката. Ипак, пуни ефекти Споразума зависе од нивоа информисаности извозника, инфраструктурних капацитета и укупних економских и политичких околности које утичу на трговинске токове.

У практичном погледу, према подацима Привредне коморе Србије, извоз у Руску Федерацију у 2024. години износио је око 885,6 милиона евра, при чему се највише извозе расхладни уређаји (комбинације фрижидера и замрзивача), текстилни производи

⁵⁸ Извор: <https://databank.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL/1ff4a498/Popular-Indicators>, преузето: 3.3.2026. године

⁵⁹ Горан Николић, *Спољнотрговинска робна размена између Србије и Русије 2000-2021: динамичка и структурна анализа*, Финансије - часопис за теорију и праксу финансија, године, LXXVI, бр. 1-6/2021, (7-25), стр. 9.

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ *Ibid.*

(нпр. хула-хоп чарапе), јабуке, вода и лекови.⁶² Затим следи извоз у Киргистан који је у 2024. години износио 78,5 милиона евра и тцао се махом извоза вештачких црева, грађевинских машина и других индустријских машина и опреме.⁶³ У истом периоду, извоз у Белорусију био је око 68,7 милиона евра, од чега у највећем делу извозимо контејнере, храну за псе и мачке, вештачка црева, моторна уља и кукуруз.⁶⁴ На четвртом месту у овој групи налази се Казахстан, па је тако исте године, извоз у Казахстан износио око 58,3 милиона евра, а највише су се извозили хартија и картон, војна рба, цигарете и различита уља за индустрију.⁶⁵ Најмање извозимо у Јерменију, само 7,1 милион у току 2024. године, и то претежно цигарете и различите машине и опрему.⁶⁶

Упркос одређеним изазовима, Споразум о слободној трговини са ЕАЕУ представља један од најважнијих инструмената спољнотрговинске политике Републике Србије и значајну основу за даље продубљивање економске сарадње са државама евроазијског простора.

4. Национални прописи и пракса у Републици Србији

Уређење преференцијалног порекла робе у правном систему Републике Србије заснива се на усклађивању домаћих прописа са међународним обавезама које проистичу из билатералних и мултилатералних трговинских споразума. У контексту спољнотрговинске размене са ЕАЕУ, национални прописи имају кључну улогу у омогућавању примене преференцијалног тарифног режима, контроле испуњености услова порекла и спречавања злоупотреба.

Основ правног регулисања царинског поступка и утврђивања порекла робе у Републици Србији представљају Закон о царинској служби и Царински закон, као системски прописи који уређују надлежности царинских органа, царинске поступке, права и обавезе учесника у спољнотрговинском промету, као и правила у вези са доказивањем порекла робе.

Према одредбама члана 45. став 1. Царинског закона, роба која је у потпуности добијена у једној земљи или на једној територији сматра се робом са пореклом из те

⁶² ПКС, Преглед спољнотрговинских кретања - билатерални односи Србије и других земаља света. Преузето: 3.3.2026. <https://pks.rs/pregled-spoljnotrgovinskih-kretanja>

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ *Ibid.*

земље, односно са те територије.⁶⁷ Овакво законско решење заснива се на принципу искључивог територијалног порекла, који подразумева да је целокупан процес добијања производа везан за једну државу. С друге стране, став 2. истог члана уређује ситуације у којима производња робе обухвата више земаља или територија. У том случају, роба се сматра пореклом из оне земље или са оне територије у којој је извршена последња битна и економски оправдана прерада или обрада, обављена у привредном субјекту опремљеном за те сврхе, а чији је резултат настанак новог производа или представљање значајне фазе у процесу производње.⁶⁸

Овим решењем законодавац прихвата концепт тзв. „последње суштинске прераде“, који има за циљ да утврди стварну економску везу између производа и одређене државе, те да спречи формално или вештачко стицање статуса порекла путем минималних и економски неоснованих операција.

Одредбама члана 48. Царинског закона уређен је институт преференцијалног порекла робе као услов за остваривање повластица предвиђених трговинским и царинским мерама Републике Србије.⁶⁹ Према ставу 1. наведеног члана, ради остваривања повластица које произлазе из преференцијалних тарифних или нетарифних мера, као и права при извозу робе по основу споразума које је Република Србија закључила са одређеним земљама, територијама или групама земаља и територија, роба мора испуњавати правила о преференцијалном пореклу.⁷⁰ Дакле, стицање статуса преференцијалног порекла представља суштински предуслов за примену повлашћеног царинског режима.

Када се повластице остварују на основу међународних споразума, правила о преференцијалном пореклу утврђују се самим тим споразумима.⁷¹ Насупрот томе, у случају једнострано одобрених преференцијалних мера које Република Србија примењује према одређеним земљама или територијама, правила о преференцијалном пореклу прописује Влада посебним актом.⁷²

Правила о преференцијалном пореклу заснивају се на два основна критеријума:

- 1) да је роба у потпуности добијена у одређеној земљи или на одређеној територији, или

⁶⁷ Царински закон, чл. 45. ст. 1.

⁶⁸ Царински закон, чл. 45. ст. 2.

⁶⁹ За разлику од преференцијалног, непреференцијално порекло представља основ за примену Царинске тарифе и других мера. Више о томе: Царински закон, чл. 44.

⁷⁰ Царински закон, чл. 48. ст. 1.

⁷¹ Царински закон, чл. 48. ст. 2.

⁷² Царински закон, чл. 48. ст. 3.

2) да је добијена као резултат довољне прераде или обраде.⁷³

Овим се обезбеђује да повластице уживају искључиво производи који имају стварну економску везу са државом корисницом преференцијалног режима.

Посебно је значајна могућност одступања од правила о преференцијалном пореклу. Наиме, Влада може, по сопственој иницијативи или на захтев земље или територије кориснице, одобрити привремено одступање од прописаних правила. Такво одступање може бити оправдано уколико:

- 1) унутрашњи или спољни фактори привремено онемогућавају поштовање правила о пореклу, или
- 2) је земљи или територији потребан одређени временски период ради прилагођавања и испуњавања прописаних услова.⁷⁴

О захтеву за одступање одлучује Влада на основу писменог образложења и приложене документације.⁷⁵ Одступање је временски ограничено и траје онолико колико трају околности које су га условиле, односно колико је потребно да земља корисница успостави пуно поштовање правила.⁷⁶ У случају одобреног одступања, земља или територија корисница дужна је да поштује све прописане услове, укључујући достављање информација о коришћењу одступања и управљање количинама робе за које је одступање одобрено.⁷⁷

Члан 49. истог закона додатно прецизира да Влада прописује правила о пореклу из члана 48. став 1, са циљем олакшавања утврђивања преференцијалног порекла робе у Републици Србији.⁷⁸ На тај начин се обезбеђује нормативна флексибилност и могућност прилагођавања система потребама спољнотрговинске политике и међународним обавезама државе.

Поред наведених одредби, значајну улогу имају и подзаконски акти, пре свега правилници којима се ближе уређује начин доказивања преференцијалног порекла, садржина и форма уверења о пореклу, као и поступак накнадне провере. У пракси се примењују и одредбе конкретних споразума о слободној трговини, који имају директан утицај на утврђивање статуса преференцијалног порекла.

Кључни међународноправни основ за примену преференцијалног режима у трговини са државама чланицама ЕАЕУ представља поменути Споразум о слободној

⁷³ Царински закон, чл. 48. ст. 4.

⁷⁴ Царински закон, чл. 48. ст. 5.

⁷⁵ Царински закон, чл. 48. ст. 6.

⁷⁶ Царински закон, чл. 48. ст. 7.

⁷⁷ Царински закон, чл. 48. ст. 8.

⁷⁸ Царински закон, чл. 49. ст. 1.

трговини између Републике Србије и Евроазијске економске уније, који је ступио на снагу 2021. године. Овим споразумом утврђена су правила о пореклу робе, критеријуми довољне прераде, принцип директне испоруке, као и облици доказа о пореклу.

Надлежност за примену прописа у области преференцијалног порекла робе има Управа царина, као орган у саставу Министарство финансија.⁷⁹ Управа царина је одговорна за контролу исправности приложених доказа о пореклу, спровођење поступка накнадне провере, као и сарадњу са надлежним органима држава чланица ЕАЕУ.

У поступку доказивања порекла значајну улогу има и Привредна комора Србије, која је овлашћена за издавање уверења о пореклу робе (нпр. образац СТ-2, у складу са одредбама споразума). Ова институција проверава испуњеност услова прописаних правилима о пореклу, на основу документације коју доставља извозник.⁸⁰

У пракси, извозници из Републике Србије који желе да остваре преференцијални третман на тржишту ЕАЕУ морају доказати да роба испуњава услове прописане споразумом. Основни доказ представља сертификат о пореклу робе, које садржи податке о произвођачу, врсти робе, тарифној ознаци и критеријуму стицања порекла.⁸¹

Најчешћи критеријуми стицања преференцијалног порекла су:

- 1) роба у потпуности добијена у Србији;
- 2) роба довољно прерађена или обрађена у Србији;
- 3) испуњен услов промене тарифне ознаке или одређеног процента додате вредности.⁸²

Царински органи, приликом увоза у државе чланице ЕАЕУ, имају право да покрену поступак накнадне провере исправности уверења о пореклу. У том случају, комуникација се одвија између надлежних органа, уз достављање додатне документације (производне спецификације, рачуни, технолошки поступци и сл.).

Иако је нормативни оквир релативно јасан, у пракси се јављају одређени изазови. Они се пре свега односе на:

- 1) сложеност правила о довољној преради;
- 2) административно оптерећење за мала и средња предузећа;
- 3) различита тумачења појединих одредби од стране надлежних органа.

⁷⁹ Закон о царинској служби, чл. 2. ст. 1.

⁸⁰ Више о томе доступно на: <https://pks.rs/komorske-usluge/izdavanje-uverenja-o-poreklu-robe-form-a-preferencijalno-uverenje>, приступљено: 2.2.2026. године

⁸¹ Прилог 3. Споразума, чл. 12.

⁸² Прилог 3. Споразума, чл. 3.

Посебан изазов представља доказивање порекла у случају сложених производних ланаца, где се сировине или полупроизводи увозе из трећих земаља, а затим се у Србији врши њихова даља прерада. У таквим ситуацијама, потребно је пажљиво утврдити да ли је степен обраде довољан да роба стекне статус преференцијалног порекла у складу са правилима из споразума.

За домаће привредне субјекте, правилна примена прописа о преференцијалном пореклу има директан финансијски значај. Остваривање права на снижене или нулте царинске стопе повећава конкурентност српских производа на тржишту земаља чланица ЕАЕУ, посебно у секторима пољопривреде, прехранбене индустрије и металопрерађивачке индустрије.

Истовремено, непоштовање правила може довести до накнадне наплате царине, затезних камата и других санкција, што указује на потребу за континуираном едукацијом извозника и јачањем институционалне подршке.

5. Усклађеност са правилима Европске уније

Процес приступања Републике Србије Европској унији подразумева постепено усклађивање националног законодавства са правним тековинама ЕУ (*acquis communautaire*), укључујући и област царинске уније и правила о пореклу робе. Питање преференцијалног порекла у трговини са ЕАЕУ има посебан значај, јер захтева баланс између постојећих споразума о слободној трговини и будућих обавеза које ће произићи из чланства у ЕУ.

Основни пропис којим се уређује царински систем ЕУ јесте Царински законик Уније (енг. *The Union Customs Code - UCC*)⁸³, који уређује, између осталог, правила о непреференцијалном⁸⁴ и преференцијалном пореклу робе,⁸⁵ поступке доказивања порекла и механизме административне сарадње између држава чланица.

Европска унија примењује јединствен систем преференцијалних трговинских режима, заснован на мрежи споразума о слободној трговини, као и на Општем систему преференцијала (енг. *Generalised system of preferences - GSP*).⁸⁶ За разлику од

⁸³ The Union Customs Code (UCC), Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code (recast). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02013R0952-20221212>, преузето: 9.3.2026. године

⁸⁴ UCC, art. 59-63.

⁸⁵ UCC, art. 64-66.

⁸⁶ Generalised system of preferences (GSP). <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/generalised-system-of-preferences-gsp.html>, преузето: 9.3.2026. године

билатералних споразума које Република Србија закључује самостално, у оквиру ЕУ надлежност за вођење заједничке трговинске политике имају институције Уније.⁸⁷

Царинско законодавство Републике Србије је у великој мери усклађено са правом Европске уније, посебно у делу који се односи на царинске поступке и формалности.⁸⁸ Током 2024. године настављен је процес хармонизације, укључујући измене подзаконских аката и доношење већег броја прописа који се односе на класификацију робе. Такође, Србија редовно усклађује своју номенклатуру Царинске тарифе са комбинованом номенклатуром Европске уније.⁸⁹

Значајан корак у процесу усклађивања представља и приступање Србије релевантним међународним инструментима, као што су Конвенција о заједничком транзитном поступку и Пан-евромедитеранска конвенција о правилима о пореклу, укључујући и примену њених прелазних одредаба од 2025. године.⁹⁰ Ови механизми омогућавају лакше кретање робе и унапређење трговинских односа са Европском унијом и другим партнерима.

Ипак, упркос постигнутом напретку, потпуно усклађивање са правним тековинама Европске уније још увек није достигнуто. Одређени недостаци уочени су у области слободних зона, као и у пракси наплате накнада на појединим граничним прелазима, што није у потпуности у складу са обавезама које произилазе из Споразума о стабилизацији и придруживању. Поред тога, административни капацитети, посебно у делу који се односи на опремљеност царинске лабораторије и систем управљања ризиком, захтевају даље унапређење.⁹¹

Посебан изазов представља усклађивање са безбедносним аспектима царинског законодавства Европске уније, што подразумева доследну примену анализе ризика пре доласка и пре поласка робе, у складу са стандардима Царинског кодекса Уније.⁹² У том контексту, развој и модернизација информационих система имају кључну улогу,

⁸⁷ Више о томе: Предраг Бјелић, *Укљученост Србије у јединствен спољнотрговински режим Европске уније*, Хармонизација законодавства Републике Србије са правом Европске уније (II), Институт за међународну политику и привреду, Институт за упоредно право и Ханс Зајдел Фондација, стр. 456-472. https://www.researchgate.net/publication/348662420_Ukljucenje_Srbije_u_jedinstven_spoljnotrgovinski_rezim_Evropske_unije, 9.3.2026. године

⁸⁸ Европска комисија, *Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету региона*, Брисел, 2025, стр. 100. преузето: 15.3.2026. https://www.meigovrsuploadocumentseu_dokumenta

[??serbia_](#)
[??_report_srpdf](#)

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ *Ibid.*

⁹² *Ibid.*

укључујући даљу надоградњу националних система и њихову интероперабилност са електронским царинским окружењем Европске уније.⁹³

Према последњим оценама Европске комисије, Србија је достигла добар ниво припремљености у области царинске уније, али је напредак у извештајном периоду био ограничен. Одређени кораци су предузети, попут делимичне операционализације система за управљање ризиком (RMS), али препоруке из претходног периода остају у великој мери релевантне.⁹⁴

У наредном периоду, Србија треба да настави са даљим усклађивањем, нарочито кроз:

- унапређење система управљања ризиком и његову интеграцију у све царинске поступке;
- даљи развој информационих система ради постизања пуне интероперабилности са системима Европске уније;
- надоградњу националне компоненте новог компјутеризованог транзитног система (NCTS) на напредније фазе развоја.⁹⁵

Такође, посебну пажњу потребно је посветити борби против царинских превара, нарочито у области кријумчарења дуванских производа, као и јачању сарадње са Европском канцеларијом за борбу против превара (OLAF).⁹⁶ Иако је Србија страна у релевантним међународним инструментима у овој области, неопходно је даље усклађивање и имплементација мера, укључујући успостављање ефикасног система за праћење и контролу дуванских производа.

Све наведено указује да је Србија на стабилном путу усклађивања са правилима Европске уније у области царинске уније, али да је за потпуно усаглашавање потребно наставити реформске активности, нарочито у домену институционалног јачања и техничке модернизације царинског система.

6. Улога царинских органа у примени прописа

Царински органи имају централну улогу у спровођењу прописа који се односе на преференцијално порекло робе. У Републици Србији, те послове обавља Управа царина као орган управе у саставу Министарство финансија.

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

Основна функција царинских органа јесте контрола испуњености услова за остваривање преференцијалног тарифног третмана. То подразумева:

- 1) проверу формалне исправности доказа о пореклу;
- 2) оцену да ли је испуњен критеријум довољне прераде или обраде;
- 3) покретање поступка накнадне провере у случају сумње у веродостојност документације.⁹⁷

Царински органи имају право да захтевају додатне доказе од извозника, као и да путем административне сарадње ступе у контакт са надлежним органима држава партнера, укључујући и државе чланице ЕАЕУ.⁹⁸

Ефикасна примена правила о пореклу заснива се на сарадњи између националних царинских администрација. У случају спора или сумње у исправност уверења о пореклу, покреће се поступак накнадне провере, у којем надлежни органи размењују релевантну документацију и податке о производном процесу.⁹⁹

Ова сарадња је од кључног значаја за спречавање злоупотреба, као што су реекспорт робе трећег порекла или лажно декларисање степена прераде.

Доследна и транспарентна примена прописа од стране царинских органа доприноси правној сигурности учесника у спољнотрговинском промету. Истовремено, ефикасна контрола спречава губитке буџетских прихода и обезбеђује равноправне услове конкуренције на тржишту.

У контексту спољне трговине са ЕАЕУ, улога царинских органа је од посебног значаја, јер се управо кроз њихову праксу обезбеђује правилна примена преференцијалних режима и очување кредибилитета Републике Србије као поузданог трговинског партнера.

III КРИТЕРИЈУМИ ЗА СТИЦАЊЕ И ДОКАЗИВАЊЕ ПОРЕКЛА РОБЕ

1. Основни критеријуми преференцијалног порекла

Питање стицања и доказивања преференцијалног порекла робе представља централни елемент система повлашћене трговине. У контексту примене овај Споразум има директан утицај на могућност коришћења преференцијалних царинских стопа приликом извоза из Републике Србије у државе чланице ЕАЕУ. Правила о пореклу имају за циљ да обезбеде да погодности споразума користе искључиво производи који

⁹⁷ Више о томе: Закон о царинској служби, *Службени гласник РС*, бр. 95/2018 и 144/2020, чл. 6.

⁹⁸ Прилог 3. Споразума, чл. 15.

⁹⁹ Прилог 3. Споразума, чл. 15, ст. 4.

заиста потичу са територије уговорних страна, а не роба трећих земаља која би се само формално реекспортивала.

Преференцијално порекло робе стиче се у складу са правилима дефинисаним у самом споразуму и пратећим протоколима о пореклу. Основни критеријуми могу се поделити у три категорије: роба у потпуности добијена или произведена, довољна обрада или прерада и кумулација порекла.

1.1 Роба у потпуности добијена или произведена

Једна од основних категорија у систему правила о пореклу робе јесте роба која се сматра у потпуности добијеном или произведеном на територији уговорне стране. Ова категорија обухвата производе чије је порекло неспорно, будући да су у целини настали на територији одређене државе, без употребе материјала који потичу из трећих земаља. У том смислу, правила о пореклу робе у оквиру Споразума предвиђају више категорија производа који се сматрају у потпуности добијеним или произведеним.

У ову групу најпре спадају природни ресурси и производи минералног порекла, укључујући рудна богатства и друге природне ресурсе који су извађени из земљишта одређене државе, њеног територијалног мора или са морског дна. Поред тога, у ову категорију се убрајају и производи настали прерадом атмосферског ваздуха на територији те државе, као и сам атмосферски ваздух или производи добијени његовом сепарацијом.¹⁰⁰

Робом у потпуности добијеном сматрају се и производи биљног порекла који су гајени и/или убрани на територији уговорне стране, као и живе животиње које су окоћене и узгајане на њеној територији. Овој групи припадају и производи добијени од таквих животиња, као што су млеко, јаја или други производи животињског порекла.¹⁰¹

Даље, у потпуности добијеним производима сматра се и роба која потиче из активности лова или риболова на територији одређене државе. Осим тога, ова категорија обухвата и производе добијене морским риболовом или друге ресурсе извађене из мора изван територијалних вода, под условом да су уловљени бродовима који су регистровани у тој држави и који плове под њеном заставом. У исту групу спадају и производи добијени на такозваним бродовима-фабрикама, ако су произведени

¹⁰⁰ Прилог 3. Споразума, чл. 4, ст. 1, тач. а

¹⁰¹ Прилог 3. Споразума, чл. 4, ст. 1, тач. б, в, г

искључиво од претходно наведених морских ресурса и ако су ти бродови регистровани у држави уговорници и плове под њеном заставом.¹⁰²

Такође, робом у потпуности добијеном сматрају се производи извађени са морског дна или из његовог подземља изван територијалних вода, под условом да држава има искључиво право на експлоатацију тог подручја. У ову категорију убрајају се и остаци и отпадни материјали који настају као резултат производних или других прерађивачких процеса, као и производи настали потрошњом на територији државе, уколико се могу користити искључиво за поновно добијање сировина.¹⁰³

Правила о пореклу предвиђају и специфичне ситуације, као што је роба добијена у отвореном свемиру на свемирским летелицама које припадају одређеној држави или су у њеном закупу. Коначно, робом у потпуности произведеном сматра се и свака роба која је произведена на територији уговорне стране искључиво од производа који припадају некој од претходно наведених категорија.¹⁰⁴

1.2. Довољна обрада или прерада

Поред робе која се сматра у потпуности добијеном или произведеном на територији уговорне стране, правила о пореклу предвиђају и случајеве у којима се порекло робе стиче на основу довољне обраде или прераде. Овај критеријум примењује се у ситуацијама када се у процесу производње користе материјали који немају порекло из држава потписница споразума.

Сматра се да је роба прошла довољну обраду или прераду у одређеној држави уколико вредност материјала без порекла који су употребљени у процесу производње не прелази 50% вредности готовог производа који се извози.¹⁰⁵ На овај начин се обезбеђује да удео домаћег рада и материјала у коначном производу буде довољно значајан да би се роба сматрала производом те државе.

Вредност материјала без порекла утврђује се на основу њихове царинске вредности у тренутку увоза у државу у којој се врши њихова обрада или прерада. У случајевима када се царинска вредност не утврђује у складу са националним законодавством или када порекло материјала није познато, вредност тих материјала одређује се на основу најраније утврђене цене која је за њих плаћена на територији државе у којој се врши производни процес. Са друге стране, вредност робе која се

¹⁰² Прилог 3. Споразума, чл. 4, ст. 1, тач. д, ђ, е

¹⁰³ Прилог 3. Споразума, чл. 4, ст. 1, тач. ж, з

¹⁰⁴ Прилог 3. Споразума, чл. 4, ст. 1, тач. и, ј

¹⁰⁵ Прилог 3. Споразума, чл. 5, ст. 1.

извози утврђује се на основу цене према клаузули франко-фабрика (ex works), која представља цену производа на месту производње, без трошкова транспорта и осигурања.¹⁰⁶

Поред правила која утврђују када се роба сматра довољно обрађеном или прерађеном, правила о пореклу предвиђају и ситуације у којима се одређене производне или техничке операције не сматрају довољним да би роба стекла статус порекла из одређене државе. Сврха ових правила јесте спречавање злоупотребе преференцијалног режима путем минималних или формалних поступака који не доводе до стварне економске трансформације производа.

Тако се као недовољна обрада или прерада сматрају поступци који имају искључиво технички или припремни карактер, као што су радње неопходне за очување робе у добром стању током складиштења или транспорта. У ову категорију спадају и различити поступци припреме робе за продају или транспорт, укључујући поделу пошилики, сортирање, формирање нових пошилики, препакивање, као и састављање или растављање амбалаже.¹⁰⁷

Недовољном обрадом сматрају се и једноставне операције које не доводе до суштинске промене карактеристика производа, као што су прање, чишћење или уклањање прашине и других премаза са робе. У ову групу спадају и поједини технички поступци обраде, попут пеглања или пресовања текстила, бојења, полирања или лакирања производа, као и различити поступци обраде пољопривредних производа, укључујући комишање, белење или полирање жита и пиринча.¹⁰⁸

Поред наведеног, као недовољна прерада сматрају се и поступци замрзавања и одмрзавања робе, једноставно мешање или растварање шећера, као и операције као што су љуштење, уклањање семена или коштица и сечење воћа, поврћа или орашастих плодова. Исто важи и за механичке поступке као што су оштрење, дробљење или резање који не доводе до значајне промене карактеристика производа.¹⁰⁹

Такође, у недовољну обраду убрајају се и различите операције сортирања, просејавања, класификовања или формирања сетова производа, као и поступци паковања робе у различите врсте амбалаже. Једноставни поступци састављања или растављања производа, као и наношење трговачких ознака, логотипа, жигова или

¹⁰⁶ Прилог 3. Споразума, чл. 5, ст. 2.

¹⁰⁷ Прилог 3. Споразума, чл. 7, ст. 1. тач. а, б

¹⁰⁸ Прилог 3. Споразума, чл. 7, ст. 1. тач. в, г, д, ђ

¹⁰⁹ Прилог 3. Споразума, чл. 7, ст. 1. тач. е, ж, з, и

етикета на робу или њену амбалажу, такође не представљају довољну прераду у смислу правила о пореклу.¹¹⁰

Недовољном прерадом сматра се и једноставно мешање различитих компоненти које не доводи до суштинске промене карактеристика производа, као и одређене операције у прехрамбеној индустрији, попут клања животиња или транжирања меса и рибе. Поред тога, употреба робе у складу са њеном наменом, као и комбинација две или више наведених операција, такође се не сматра довољном прерадом за стицање статуса порекла.¹¹¹

Уколико се критеријум довољне обраде или прераде испуњава искључиво обављањем наведених операција, таква роба се неће сматрати робом са пореклом из државе у којој су ти поступци извршени. При томе се под једноставним поступком подразумева операција за чије обављање нису потребна посебна знања, вештине или специјализована техничка опрема.¹¹²

1.3. Кумулација порекла

Поред критеријума довољне обраде, правила о пореклу предвиђају и могућност примене института кумулације порекла. Према овом принципу, материјали или роба који имају порекло из једне државе потписнице споразума могу се користити у производном процесу у другој држави потписници, при чему се сматра да имају порекло из државе у којој је извршена последња значајна производна операција.¹¹³

На тај начин се омогућава интеграција производних процеса између држава које су обухваћене споразумом и подстиче развој регионалних ланаца снабдевања. Порекло таквих материјала доказује се одговарајућим сертификатом о пореклу робе, који издаје овлашћени орган државе извознице, најчешће у форми сертификата о пореклу робе (форма СТ-2).

Примена кумулације порекла има значајну практичну улогу у олакшавању трговине између држава потписница споразума, јер омогућава произвођачима да користе материјале из других држава чланица без губитка статуса преференцијалног порекла готовог производа.

¹¹⁰ Прилог 3. Споразума, чл. 7, ст. 1. тач. ј, к, л, љ

¹¹¹ Прилог 3. Споразума, чл. 7, ст. 1. тач. м, н, њ, о, п

¹¹² Прилог 3. Споразума, чл. 7, ст. 2 и 3.

¹¹³ Прилог 3. Споразума, чл. 6.

2. Документација и сертификати о пореклу

Остваривање права на преференцијални третман у оквиру режима слободне трговине условљено је подношењем одговарајућег доказа о пореклу робе у царинском поступку. Доказ о пореклу представља кључни елемент примене преференцијалних правила, јер омогућава царинским органима земље увоза да утврде да ли роба испуњава услове за примену повлашћених царинских стопа или ослобођења од царине.

2.1. Сертификат о пореклу (форма СТ-2)

Основни доказ о преференцијалном пореклу у трговини између Републике Србије и држава чланица ЕАЕУ јесте сертификат о пореклу робе (форма СТ-2). Овај документ се подноси царинском органу државе увоза као доказ да роба испуњава услове прописане правилима о пореклу у оквиру режима слободне трговине.

Сертификат се издаје на основу захтева извозника од стране овлашћеног органа, а у Републици Србији ту функцију врши Привредна комора Србије.¹¹⁴ Он се, по правилу, издаје пре или у тренутку извоза робе, под условом да је утврђено да роба испуњава све прописане услове за стицање статуса производа са преференцијалним пореклом.¹¹⁵ Сертификат се издаје за једну пошиљку робе и важи 12 месеци од дана издавања.¹¹⁶

Царинском органу земље увоза подноси се оригинал сертификата у папирном облику, осим у случајевима када се користе електронски системи за размену података о пореклу робе.¹¹⁷ Правила такође предвиђају могућност да се сертификат изда накнадно, након извоза робе, на основу писаног захтева извозника и документације која потврђује да је роба заиста извезена.¹¹⁸

У случају губитка или оштећења оригиналног сертификата, овлашћени орган може издати оверени дупликат, који има исто правно дејство као и оригинални документ. Такође, у одређеним ситуацијама могуће је издати нови сертификат који замењује претходно издати документ, уз навођење одговарајуће напомене и података о раније издатом сертификату.¹¹⁹

¹¹⁴ Више о томе: Привредна комора Србије, Услуге. <https://pks.rs/komorske-usluge>, 5.3.2026.

¹¹⁵ Прилог 3. Споразума, чл. 12, ст. 3.

¹¹⁶ Прилог 3. Споразума, чл. 12, ст. 4.

¹¹⁷ Прилог 3. Споразума, чл. 12, ст. 2 и 6.

¹¹⁸ Прилог 3. Споразума, чл. 12, ст. 6.

¹¹⁹ Прилог 3. Споразума, чл. 12, ст. 7 и 8.

Поред тога, прописано је да и овлашћени орган који је издао сертификат, као и подносилац захтева, чувају копију сертификата и пратећу документацију најмање три године, како би се омогућила евентуална накнадна контрола.¹²⁰

2.2. Пратећа документација

Поред самог сертификата о пореклу, у пракси значајну улогу има и пратећа документација која омогућава проверу испуњености услова за примену преференцијалног режима. Ова документација представља основу за утврђивање стварног порекла робе и често је предмет контроле у поступку накнадне верификације.

Најважнија пратећа документа обухватају:

- 1) комерцијалне фактуре и транспортна документа;
- 2) изјаве добављача о пореклу употребљених материјала;
- 3) производне спецификације и технолошке шеме;
- 4) евиденције о складиштењу и кретању робе.¹²¹

Комплетност и тачност ове документације од кључног су значаја за правилну примену преференцијалних правила, јер недостаци у документацији могу довести до одбијања примене преференцијалног третмана или покретања накнадне контроле од стране царинских органа.

Поред сертификата СТ-2, правила предвиђају и могућност подношења декларације о пореклу робе у одређеним случајевима. Наиме, за мање пошиљке робе чија вредност не прелази 5.000 евра, уместо сертификата може се поднети декларација о пореклу коју сачињава произвођач, извозник или пошиљалац. Ова декларација има ограничен рок важења од 12 месеци од дана потписивања и мора бити поткрепљена одговарајућом документацијом која доказује порекло робе.¹²²

Истовремено, правила предвиђају и ситуације у којима није потребно подносити писану потврду о пореклу, као што је случај са пошиљкама мале вредности које не прелазе 200 евра, под условом да се не ради о вештачком раздвајању пошиљки ради избегавања обавезе подношења доказа о пореклу.¹²³

¹²⁰ Прилог 3. Споразума, чл. 12, ст. 10.

¹²¹ Прилог 3. Споразума, чл. 15, ст. 5.

¹²² Прилог 3. Споразума, чл. 13.

¹²³ Прилог 3. Споразума, чл. 14.

3. Процедуре верификације порекла у царинском поступку

Верификација порекла робе представља механизам контроле којим се обезбеђује законита и правилна примена преференцијалних трговинских режима. Њен основни циљ јесте спречавање злоупотребе преференцијалних царинских повластица и обезбеђивање да се повлашћени третман примењује искључиво на робу која испуњава прописане услове порекла.¹²⁴

У Републици Србији овај поступак спроводи Управа царина, која у оквиру редовног царинског поступка врши проверу достављене документације и, уколико је потребно, покреће поступак накнадне контроле. Царински органи могу захтевати додатне доказе о пореклу робе, као и спровести проверу код овлашћеног органа који је издао сертификат или код самог извозника.

Овај механизам контроле има значајну улогу у обезбеђивању транспарентности и правне сигурности у међународној трговини, јер доприноси правилној примени правила о пореклу и очувању интегритета режима слободне трговине.

Царински органи најпре врше формалну проверу достављеног уверења о пореклу, која обухвата проверу исправности обрасца, проверу овлашћења издаваоца и проверу рока важења документа.¹²⁵ Уколико постоји сумња у испуњеност материјалних услова, спроводи се суштинска контрола, која може обухватити анализу производног процеса и финансијске документације.

Ако царински орган земље увоза посумња у веродостојност уверења, може покренути поступак накнадне провере путем административне сарадње. У том случају, надлежни органи размењују информације и документацију ради утврђивања стварног порекла робе.¹²⁶ До окончања поступка, могуће је привремено задржавање погодности или условно пуштање робе у слободан промет уз обезбеђење.

Уколико се утврди да роба не испуњава услове за стицање преференцијалног порекла, долази до:

- 1) накнадне наплате царине;¹²⁷
- 2) обрачуна затезне камате;¹²⁸
- 3) евентуалног покретања прекршајног или другог поступка.¹²⁹

¹²⁴ Прилог 3. Споразума, чл. 17.

¹²⁵ Прилог 3. Споразума, чл. 2, ст. 1, тач. р.

¹²⁶ Прилог 3. Споразума, чл. 11.

¹²⁷ Царински закон, чл. 82.

¹²⁸ Царински закон, чл. 100.

¹²⁹ Царински закон, чл. 265-267.

Ове мере имају превентивну функцију и доприносе заштити интегритета система преференцијалне трговине.

IV УТИЦАЈ INCOTERMS КЛАУЗУЛА НА ДОКАЗИВАЊЕ ПОРЕКЛА РОБЕ

1. Преглед и развој Incoterms клаузула

1.1. Појам Incoterms клаузула

Incoterms клаузуле, односно паритети, представљају скуп међународно признатих правила која јасно дефинишу одговорности продавца и купца у погледу испоруке робе, покривајући кључне аспекте као што су превоз, осигурање, царињење и, најважније, прелаз ризика и трошкова. У основи, ове клаузуле одређују тачан тренутак у којем ризик од оштећења или губитка робе прелази са продавца на купца, као и који учесник сноси трошкове различитих фаза транспорта. Уређивање правила која се тичу преноса ризика и осигурања робе представљају неизоставни део посла приликом извоза робе у земље чланице ЕАЕУ.¹³⁰ Од правилног одабира и примене ових клаузула зависе правна сигурност и успешност трговинских односа између партнера, те је неопходно њихово прецизно разумевање и примена.

Наиме, када нека ствар пропадне услед природних догађаја, одговорност сноси власник, али се ситуација компликује преласком својине. Током преноса својине, долази до сукоба између бившег и новог власника, што поставља питање ко сноси ризик. Суштина теорије ризика указује на то да, ако се ствар оштети пре преласка ризика на купца, продавац је дужан да испоручи нову ствар (код ствари одређених по роду), док у случају индивидуално одређених ствари не може захтевати плаћање цене. Када ризик прелази на купца, он сноси последице пропасти ствари и обавезан је да плати цену. Посебно је важно разгледати прелаз ризика у дистанционим купопродајама, где се роба транспортује и где је изложена различитим ризицима, као што су несреће током превоза.¹³¹

Иако Incoterms клаузуле не уређују директно питање порекла робе, њихов значај у том контексту је посредан, али изузетно важан. Наиме, ове клаузуле утичу на: избор и садржај комерцијалне и транспортне документације, утврђивање места испоруке,

¹³⁰ ТИКР, Царински режими са Руском Федерацијом, <https://www.tikrf.org/carinski-rezimi-sa-ruskom-federacijom/>, приступљено: 6.1.2026. године

¹³¹ Миодраг Орлић, *Прелаз ризика и трошкова у случају дистанционе купопродаје*, *Анали Правног факултета*, Београд, 1964, стр. 431-441.

распodelу обавеза у погледу извозног и увозног царињења, доступност доказа релевантних за утврђивање порекла робе у царинском поступку.

Порекло робе је правна категорија која се утврђује на основу правила о потпуној производњи или довољној обради, док Incoterms клаузуле регулишу уговорне односе страна. Међутим, у пракси царинских органа, управо документа настала као последица примене одређене Incoterms клаузуле (фактура, транспортни документи, извозна декларација) често представљају основ за проверу и доказивање порекла робе.

1.2. Историјски развој Incoterms клаузула

Историјски гледано, прелаз ризика разматра се у различитим правним системима. У римском праву, купац сноси ризик од момента закључења уговора, иако није власник. Савремени системи, попут француског, англосаксонског и скандинавског, различито регулишу прелаз ризика у зависности од преноса својине. У привредном праву, питање прелаза ризика често се регулише на основу праксе и обичаја, а не само правних принципа, што ствара важне импликације у међународном трговачком праву. Највећи значај у овом пољу имају тежње ка унификацији правила.¹³²

Са растом глобализације и све већим обимом прекограничних трансакција, јавила се потреба за јединственим правилима која ће регулисати обавезе, ризике и трошкове између учесника у трговинском процесу. Управо из те потребе су развијене Incoterms клаузуле (енг. *International Commercial Terms*), које је први пут објавила Међународна трговинска комора (енг. *International Chamber of Commerce*, скр. *ICC*) 1936. године¹³³, а од тада су се стално ажурирале како би биле у складу са променама у међународној трговини.

Међутим, међународни трговачки термини које ми данас познајемо, попут FOB и CIF имају своје корене у британском поморском праву 19. века; тачније клаузула FOB се употребљава од 1812. године, док се клаузула CIF употребљава од 1895. године.¹³⁴ Иако су се неки од најзначајнијих термина употребљавали у пракси веома дуго, проблем је представљао различито тумачење општепознатих трговачких термина у

¹³² *Ibid.*

¹³³ Више о томе доступно на интернет страници Међународне трговинске коморе: <https://iccwbo.org/business-solutions/Incoterms-rules/Incoterms-rules-history/>, приступљено: 17.12.2025. године

¹³⁴ Ademuni Odeke, *Klauzula o obavezi osiguranja u Incoterms 2020: Poslednja faza u njenom razvoju i unapređivanju u periodu 1980–2020 (I deo)*, *Evropska revija za pravo osiguranja*, 1/2020, (16-27), str. 16.

различитим националним јурисдикцијама. Ово је довело до потребе за унификацијом трговачких правила.¹³⁵

Развој Incoterms правила може се поделити у две фазе: прву, од 1920. године до 1976. године и другу, од 1977. године која траје и сада.¹³⁶

Рад на унификацији трговачких правила започет је 1921. године, када је на конгресу Међународне трговачке коморе одржаном у Лондону одлучено да се одорми радна група са задатком да сачини јединствена трговачка правила. Радна група је 1928. године објавила прво издање Трговинских термина у коме су садржана објашњења трговачких термина у различитим земљама, док је 1929. године објављено друго издање.¹³⁷ Ова два издања послужила су као основ за објављивање Incoterms 1936.¹³⁸

Наиме, прва верзија Incoterms правила каква ми данас познајемо објављена је 1936. године од стране Међународне трговинске коморе у Паризу¹³⁹ и била је сачињена од шест правила: FAS, FOB, C & F, CIF, Ex Ship i Ex Quay.¹⁴⁰ Затим, у складу са развојем међународне трговине, настала је и потреба за ревидирањем правила која уређују међународну трговину. До сада, Incoterms правила ревидирана су осам пута.

Најпре, прва ревизија правила начињена је 1953. године, услед пораста превоза робе железницом. Ова ревизија назива се и потпуном ревизијом и прихваћена је од стране већине делегата на конгресу Међународне трговинске коморе одржаном 1953. године у Бечу, чијем су правила постала међународно прихваћена.¹⁴¹ Incoterms 1953 увео је неколико нових клаузула које су се односиле на превоз робе копном. Ове измене су биле неопходне јер су копнени транспорт и интеграција различитих врста превоза постајали све значајнији у трговинским трансакцијама.

Затим, 1967. године, исправљена су погрешна тумачења верзије из 1953. године. У овом периоду, правила су проширена да покрију различите фазе транспорта и да јасно одреде ко сноси одговорност за различите трошкове и ризике током тих фаза.¹⁴²

¹³⁵ Сандра Фишер Шобот, *Правила Међународне трговинске коморе за коришћење термина у унутрашњој и међународној трговини – Incoterms 2020*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 91, година LX, 2021, (31-50), стр. 33.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ <https://iccwbo.org/business-solutions/Incoterms-rules/Incoterms-rules-history/>, приступљено 16.12.2025. године

¹⁴⁰ Ademuni Odeke, *Op. cit.*, стр. 18.

¹⁴¹ Сандра Фишер Шобот, *Op. cit.*, стр. 34.

¹⁴² <https://iccwbo.org/business-solutions/Incoterms-rules/Incoterms-rules-history/>, приступљено: 16.12.2025 године

Даље, услед повећане употребе и развоја ваздушног саобраћаја, 1976. године правила су поново ревидирана. Како је ваздушни превоз постајао све значајнији за међународну трговину, било је неопходно обезбедити јасне смернице о обавезама страна приликом коришћења овог вида превоза. Ова верзија додатно је унапредила дефиниције и одредбе које су се односиле на превоз робе различитим врстама транспорта.¹⁴³

Наредна ревизија правила била је последица повећаног превоза робе контејнерима и учињена је 1980. године.¹⁴⁴

Потпуна ревизија правила учињена је 1990. године: додате су нове клаузуле како би се прецизније дефинисала права и обавезе у вези са осигурањем и царињењем робе. Ова верзија је обезбедила и јаснију поделу између клаузула које се односе на поморски транспорт и оних које важе за све врсте транспорта, чиме је олакшана примена правила у складу са конкретним условима превоза.¹⁴⁵

Затим је 2000. године измењен одељак који се односи на царињење робе. усклађујући их са савременим трговинским праксама и захтевима тржишта. Циљ ове верзије био је да се правила учине што разумљивијим и доступнијим, а посебно се радило на дефинисању одговорности у вези са мултимодалним транспортом. Мултимодални транспорт, који укључује комбинацију различитих врста превоза, постао је кључан за глобалну трговину.¹⁴⁶

Претпоследња измена, 2010. године, резултат је захтева које поставља савремена трговина. Кључне промене укључују смањење броја клаузула са 13 на 11, чиме су правила постала прегледнија и једноставнија за примену. Правила су подељена на две главне групе: правила која се примењују на све врсте транспорта и правила која се примењују искључиво на поморски и унутрашњи водни транспорт¹⁴⁷, уместо раније поделе на четири групе, према почетним словима клаузула: Е, F, С и D.¹⁴⁸ Такође, призната је пуноважност електронских фактура и електронских преноса података.¹⁴⁹

Последња ревизија 2020. године учињена како би се одржао корак са глобалном трговином и ступила је ба снагу 1. јануара 2020. године.¹⁵⁰

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ Сандра Фишер Шобот, *Op. cit.*, стр. 34.

¹⁴⁵ <https://iccwbo.org/business-solutions/Incoterms-rules/Incoterms-rules-history/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ Александар Тирић, *Међународно трговинско право, Општи део*, Ниш, 2012, стр. 180.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ Сандра Фишер Шобот, *Op. cit.*, стр. 34.

Уколико погледамо хронологију развоја ових правила, можемо закључити да се правила у просеку ревидирају на сваких десет година. Најдужа пауза начињена је између 1936. године и 1953. године због Другог светског рада. Међутим, тек је 1980. године уведено правило о десетогодишњој ревизији Incoterms правила. Ипак, време није кључни фактор који утиче на ревизију већ су то значајне промене у светској трговини, попут развоја нових видова саобраћаја.¹⁵¹ Такође, треба напоменути да би честе промене Incoterms правила могле имати негативне последице у њиховој примени и поштовању.

Према паритетима, критеријум преласка права својине уступио је место критеријуму испоруке - ризик прелази на купца у тренутку када прима испоруку или ако дође до доцње у испоруци. Дакле, испорука подразумева не само предају робе, већ и све радње неопходне да би купац могао примити робу. У пракси, важне су транспортне клаузуле (нпр. FOB, CIF) које прецизирају тренутак прелаза ризика и трошкова.¹⁵²

Ове клаузуле регулишу кључне аспекте трансакције као што су превоз, осигурање, царинење, плаћање дажбина, и прелаз ризика и трошкова са једне стране на другу. Једноставније речено, Incoterms клаузуле су услови продаје са којима се и продавац и купац робе слажу током међународних трансакција.¹⁵³ Ипак, важно је истаћи да Incoterms клаузуле не регулишу питања као што су пуноважност уговора, немогућност извршења уговора, обавеза продавца да пружи купцу заштиту од евикције и слично.¹⁵⁴

1.3. Општи преглед Incoterms клаузула

Уопштено гледано, Incoterms 2020 у односу на Incoterms 2010 не представља револуцију већ еволуцију правила.¹⁵⁵

Наиме, као и у Incoterms 2010, и у верзији Incoterms 2020 постоји 11 клаузула подељених у две групе: клаузуле које се примењују на све видове транспорта и клаузуле које се примењују у поморском транспорту и транспорту унутрашњим водама.

¹⁵¹ Jan Ramberg, *Incoterms 2010*, Penn State International Law Review, 2011, p. 415-417.

¹⁵² Миодраг Орлић, *Op. cit.*, стр. 431-441.

¹⁵³ <https://incodocs.com/blog/Incoterms-2020-explained-the-complete-guide/>, приступљено: 17.12.2025. године

¹⁵⁴ Александар Тирић, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018, стр. 178.

¹⁵⁵ Burghard Piltz, *Incoterms® 2020*, Revija Kopaoničke škole prirodnog prava br. 1/2020, (9-28), p. 10.

Најзначајнија разлика између Incoterms 2010 и Incoterms 2020 јесте то што је уместо клаузуле DAT (“испоручено на терминалу”) уведена клаузула DPU (“испоручено и истоварено у месту”). Наиме, одлучено је да се уколони појам “терминал” како би се избегле забуне које је овај термин уносио, те је избегнуто ограничење места испоруке само на терминал.¹⁵⁶

Затим, различити су нивои осигурања код клаузула CIF и CIP у односу на Incoterms 2010; даље, измењене су одредбе о трошковима и огласима; унапређени су безбедносни захтеви те је сада већа одговорност за безбедност на продавцу; такође, одређене клаузуле предвиђају искључивање трећих лица као превозника, итд.¹⁵⁷

1. Табела 1 - Упоредни приказ Incoterms 2010 и Incoterms 2020

	Incoterms 2010	Incoterms 2020
Универзални	EXW	EXW
	FCA	FCA
	CPT	CPT
	CIP	CIP
	DAT	DPU
	DAP	DAP
	DDP	DDP
Превоз воденим путем	FAS	FAS
	FOB	FOB
	CFR	CFR
	CIF	CIF

У погледу структуре Incoterms 2020 клаузула, односно паритета, како се најчешће називају у пракси, значајно је напоменути да се свака од 11 клаузула састоји од 10 чланова. Наиме, сваки од 10 чланова у оквиру једне клаузуле означен је словима “А” - обавезе продавца и “Б” - обавезе купца, при чему се најчешће истиче да “А” и “Б” представљају “слике у огледалу”.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Jin-Hwan Kim, *The Comparative Study of Incoterms 2020 and 2010 in International Physical Distribution*, Journal of Distribution Science, Volume 20 Issue 4, 2022, (101-110), p. 106.

¹⁵⁷ <https://incodocs.com/blog/Incoterms-2020-explained-the-complete-guide/>, приступљено: 18.12.2025.

године

¹⁵⁸ Сандра Фишер Шобот, *Op. cit.*, стр. 43.

2. Табела 2 - Приказ структуре клаузула Incoterms 2020

“А” - обавезе продавца	“Б” - обавезе купца
A1 - Опште обавезе	B1 - Опште обавезе
A2 - Испорука	B2 - Преузимање испоруке
A3 - Прелаз ризика	B3 - Прелаз ризика
A4 - Превоз	B4 - Превоз
A5 - Осигурање	B5 - Осигурање
A6 - Документ о испоруци/транспорту	B6 - Доказ о испоруци
A7 - Извозно/увозно царинење робе,	B7 - Извозно/увозно царинење робе
A8 - Контрола/паковање/обележавање	B8 - Контрола/паковање/обележавање
A9 - Расподела трошкова	B9 - Расподела трошкова
A10 - Обавештења	B10 - Обавештења

Incoterms® 2020 Rules Responsibility Quick Reference Guide											
Inco Docs	Freight Collect Terms						Freight Prepaid Terms				
Groups	Any Mode or Modes of Transport		Sea and Inland Waterway Transport				Any Mode or Modes of Transport				
Incoterm®	EXW Ex Works (Place)	FCA Free Carrier (Place)	FAS Free Alongside Ship (Port)	FOB Free On Board (Port)	CFR Cost and Freight (Port)	CIF Cost Insurance & Freight (Port)	CPT Carriage Paid To (Place)	CIP Carriage & Insurance Paid to (Place)	DAP Delivered at Place (Place)	DPU Delivered at Place Unloaded (Place)	DDP Delivered Duty Paid (Place)
Transfer of Risk	At Buyer's Disposal	On Buyer's Transport	Alongside Ship	On Board Vessel	On Board Vessel	On Board Vessel	At Carrier	At Carrier	At Named Place	At Named Place Unloaded	At Named Place
Obligations & Charges:											
Export Packaging	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Loading Charges	Buyer	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Delivery to Port/Place	Buyer	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Export Duty, Taxes & Customs Clearance	Buyer	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Origin Terminal Charges	Buyer	Buyer	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Loading on Carriage	Buyer	Buyer	Buyer	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Carriage Charges	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Insurance	Negotiable	Negotiable	Negotiable	Negotiable	Negotiable	*Seller	Negotiable	**Seller	Negotiable	Negotiable	Negotiable
Destination Terminal Charges	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Seller	Seller	Seller	Seller	Seller
Delivery to Destination	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Seller	Seller	Seller
Unloading at Destination	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Seller	Buyer
Import Duty, Taxes & Customs Clearance	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Buyer	Seller

*CIF requires at least an insurance with the minimum cover of the Institute Cargo Clause (C) (Number of listed risks, subject to itemized exclusions)
**CIP now requires at least an insurance with the minimum cover of the Institute Cargo Clause (A) (All risk, subject to itemized exclusions)
Copyright © 2020 IncoDocs Pty Ltd. All Rights Reserved.
This is general information for guidance purposes only. IncoDocs Pty Ltd is not responsible for these contents nor do the contents listed above contain all details. For a full and complete description, refer to the full version of Incoterms 2020 by the International Chamber of Commerce at the ICC website.

1. Слика 1 - Приказ Incoterms 2020¹⁵⁹

Одређене клаузуле се примењују у свим видовима превоза. Ту спадају:

- 1) EXW - Ex Works (Франко фабрика - ...место испоруке);

¹⁵⁹ Преузето са: <https://incodocs.com/blog/wp-content/uploads/2020/01/Incoterms-Chart-Medium.png>, приступљено: 18.12.2025. године

EXW - INCOTERMS® 2020

2. Слика 2 - EXW - Ex Works¹⁶⁰

2) FCA – Free Carrier (Франко превозник - ...уговорено место испоруке)

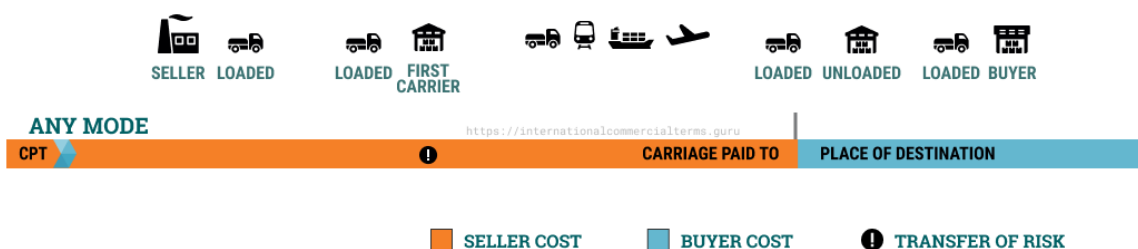
FCA - INCOTERMS® 2020

3. Слика 3 - FCA – Free Carrier¹⁶¹

3) CPT – Carriage Paid To (Превоз плаћен до)

CPT - INCOTERMS® 2020

4. Слика 4 - CPT – Carriage Paid To¹⁶²

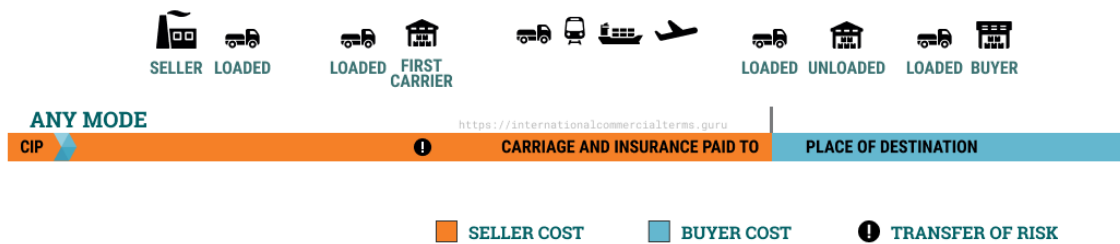
4) CIP – Carriage and Insurance Paid To (Превоз и одигурање плаћени до)

¹⁶⁰ Преузето са: <https://internationalcommercialterms.guru/Incoterms-exw/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁶¹ Преузето са: <https://internationalcommercialterms.guru/incoterms-fca/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁶² Преузето са: <https://internationalcommercialterms.guru/incoterms-cpt/>, приступљено: 18.12.2025. године

CIP - INCOTERMS® 2020

5. Слика 5 - CIP – Carriage and Insurance Paid To¹⁶³

5) DPU – Delivered at Place Unloaded (Испоручено и истоварено у месту)

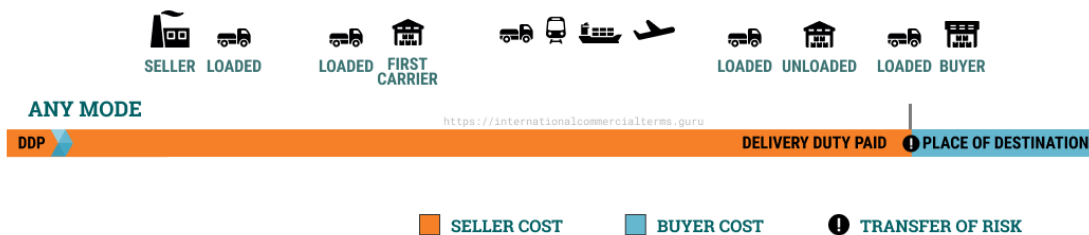
DPU - INCOTERMS® 2020

6. Слика 6 - DPU – Delivered at Place Unloaded¹⁶⁴

6) DDP – Delivered Duty Paid (Испоручено и оцарињено)

DDP - INCOTERMS® 2020

7. Слика 7 - DDP – Delivered Duty Paid¹⁶⁵

7) DAP – Delivered At Place (Испоручено у месту).

¹⁶³ Преузето са: <https://internationalcommercialterms.guru/incoterms-cip/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁶⁴ Преузето са: <https://internationalcommercialterms.guru/incoterms-dpu/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁶⁵ Преузето са: <https://internationalcommercialterms.guru/incoterms-ddp/>, приступљено: 18.12.2025. године

DAP - INCOTERMS® 2020

8. Слика 8 - DAP – Delivered At Place¹⁶⁶

Одређене клаузуле користе за превоз морем и унутрашњим водама. Ту се убрајају: FAS – Free Alongside Ship (Франко уз бок брода),¹⁶⁷ FOB – Free on Board (Франко брод),¹⁶⁸ CFR – Cost and Freight (Цена са возарином)¹⁶⁹ и CIF – Cost Insurance and Freight (Цена са осигурањем и возарином) клаузула.¹⁷⁰ Међутим, оне немају већи значај у трговини Србије са ЕАЕУ.

2. Пренос ризика и одговорности у складу са *Incoterms* клаузулама

1) *EXW - Ex Works (Франко фабрика - ...место испоруке)* подразумева обавезу продавца да изврши испоруку стављањем робе купцу на располагање у просторијама продавца или неком другом месту које су стране уговориле, при чему продавац није дужан да изврши утовар робе у возило које је купац одредио нити да изврши царинење робе односно прибављање дозвола за извоз.¹⁷¹

Продавац је у обавези да робу упакује на уобичајен начин и изда фактуру; затим, да у уговорено време стави робу на располагање купцу у уговореном месту, а у случају да место није уговорено продавац може извршити избор одговарајућег места; даље, продавац је дужан да плати трошкове и сноси ризик оштећења односно уништења робе до момента испоруке купцу; такође, дужан је да купцу пружи неопходна обавештења о роби.¹⁷²

¹⁶⁶ Преузето са: <https://internationalcommercialterms.guru/incoterms-dap/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ Александар Ћирић, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018, стр. 189.

¹⁶⁹ <https://internationalcommercialterms.guru/Incoterms-cfr/>, приступљено: 25.09.2024. године

¹⁷⁰ *Ibid.*

¹⁷¹ Александар Ћирић, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018, стр. 183.

¹⁷² *Ibid.*

У складу са системом огледала, купац је у обавези да исплати купопродајну цену робе, преузме испоруку у уговореном месту и у уговорено време; затим, сноси трошкове и преузима ризик оштећења односно уништења робе од момента испоруке; прибави неопходне дозволе и оцарини робу; да продавцу обезбеди доказ о преузимању испоруке; као и да плати продавцу трошкове које је овај имао у пружању помоћи документима и информацијама потребним за извоз из земље продавца.¹⁷³

2) FCA – Free Carrier (Франко превозник - ...уговорено место испоруке) подразумева дужност продавца да изврши испоруку робе, при чему се сматра да је испоруку извршио када је робу, оцарињену за извоз, предао превознику именованом од купца у уговореној тачки унутар уговореног места.¹⁷⁴ Уколико је место испоруке у просторијама продавца, продавац мора утоварити робу, али уколико се испорука одвија на другом месту, продавац није одговоран за истовар.¹⁷⁵

Купац је у обавези да продавца обавести о средству које ће се користити за превоз и саопшти му конкретне податке о превозном средству, попут регистарског броја, као и о тачном времену када роба треба да буде стављена на располагање превознику. Притом, трошкове утовара робе сноси купац.¹⁷⁶

3) CPT – Carriage Paid To (Превоз плаћен до) испорука је од стране продавца извршена када је продавац робу предао превознику, или лицу које је превозник одредио, у тачки испоруке унутар места отпреме, при чему је продавац дужан да закључи уговор о превозу и плати трошкове превоза до назначеног одредишта. Ризик оштећења односно уништења робе прелази на купца у моменту предаје робе првом превознику. Код овог правила време и место преласка ризика и расподеле трошкова не подударaju се. Такође, продавац је дужан да оцарини робу и прибави неопходне дозволе.¹⁷⁷

4) CIP – Carriage and Insurance Paid To (Превоз и одигурање плаћени до) значи да продавац царини робу за извоз и одговоран је за испоруку робе превознику кога је сам одредио. Продавац мора да обезбеди минимално осигурање до именованог места одредишта, при чему полису осигурања винкулира на купца. Купац има могућност да уговори додатно осигурање. Продавац је испунио своју обавезу када је предао робу

¹⁷³ <https://www.biljanatrifunovicifa.com/2020/09/paritet-ispоруke-Incoterms-2020/>, приступљено: 18.12.2025.. године

¹⁷⁴ Александар Тирић, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018, стр. 184.

¹⁷⁵ <https://internationalcommercialterms.guru/Incoterms-fca/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁷⁶ Александар Тирић, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018, стр. 184.

¹⁷⁷ *Ibid.*

превознику уговореног датума или унутар уговореног рока. Прелаз ризика и расподела трошкова са продавца на купца не одвијају у исто време и на истом месту.¹⁷⁸

5) DPU – Delivered at Place Unloaded (Испоручено и истоварено у месту) уведена је уместо некадашње клаузуле DAT (“испоручено на терминалу”) и значи да је продавац извршио испоруку када је робу ставио на располагање превозиоцу на именованом месту, које подразумева “место или уређен простор, покривен или не, као што је кеј, складиште, контејнерски терминал, као и друмски, железнички или авио робни терминал.”¹⁷⁹ Продавац сноси све трошкове и ризике до договореног места испоруке, укључујући и истовар робе. Обавезе продавца јесу: организација превоза, плаћање превоза, истовар, сносити ризик до договореног места; обавеза купца јесте плаћање увозне царине.¹⁸⁰

6) DDP – Delivered Duty Paid (Испоручено и оцарињено) подразумева да продавац врши испоруку тако што робу ставља на располагање купцу, са плаћеним царинама и дажбинама, на приспелом превозном средству, неистоварену, у назначеном месту одредишта. Наиме, продавац сноси све трошкове и ризике, укључујући извозну и увозну царину, до договореног места испоруке. На продавцу су организација превоза, плаћање превоза, извозна и увозна царина, ризик до договореног места, док је на купцу пеузимање робе након царињења.¹⁸¹

7) DAP – Delivered At Place (Испоручено у месту) клаузула уведена је први пут у Incoterms 2010 уместо некадашњих клаузула DAF, DES и DDU и подразумева обавезу продавца да врши испоруку тако што ће робу, ставити на располагање купцу, неоцарињену за увоз и неистоварену из приспелог превозног средства, у назначеном месту одредишта уговореног датума или унутар уговореног рока. Продавац сноси све трошкове и ризике до договореног места испоруке, без истовара робе. Обавезе продавца јесу организација и плаћање превоза, он сноси ризик до договореног места, плаћа извозну царину, а купац је дужан да изврши истовар робе и плати увозну царину. Истовар робе обавља се на ризик купца.¹⁸²

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ <https://www.biljanatrifunovicifa.com/2020/09/paritet-ispоруке-Incotermѕ-2020/>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁸⁰ <https://www.dhl.com/rs-sr/home/freight/centar-za-pomoc/Incotermѕ-2020-pravila.html>, приступљено: 18.12.2025. године

¹⁸¹ Александар Тирић, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018, стр. 187.

¹⁸² *Ibid.*

3. Утицај *Incoterms* клаузула на комерцијалну и царинску документацију

Према степену обавезности, *Incoterms* клаузуле спадају у правила диспозитивног карактера, имајући у виду чиеницу да њихова воља зависи искључиво од воље уговорних страна. Ипак, имајући у виду њихову сврсисходност, уговорне стране се најчешће одлучују за употребу *Incoterms* клаузула, и то управо онако како оне гласе према *Incoterms* 2020.¹⁸³

Затим, према доносиоцу, *Incoterms* клаузуле спадају у аутономне изворе права, док према садржини представљају конкретна правила.¹⁸⁴

Међутим, у правној теорији не постоји јединствен став у погледу тога да ли *Incoterms* клаузуле спадају у обичаје или не. Наиме, према једном становишту, које заступа и професор Ћирић, *Incoterms* клаузуле представљају правна правила и обичаје који су кодификовани и које би требало применити и у случају када њихова примена није изричито уговорена, те свој став образлажу одредбама члана 9. Бечке конвенције.¹⁸⁵

С друге стране, према становишту које заступа већина правних теоретичара, *Incoterms* клаузуле јесу уобичајена, али не и обичајна правила, чија је сврха објашњење одговарајућих термина који се користе у трговачким стварима, те је неопходно изричито и недвосмислено уговорити њихову примену.¹⁸⁶

Важно је истаћи да је утврђивање правне природе *Incoterms* клаузула од великог практичног значаја.

На пример, у случају *BP Oil International, Ltd. and BP Exploration & Oil, Inc. v. Empresa Estatal Petroleos de Ecuador et al.* који је разматрао апелациони суд у САД, заузет је став да је реч о обичајима. У овом случају купац из Еквадора и продавац из САД уговорили су клаузулу “CFR La Libertad Ecuador”, док је суд применио CFR клаузулу која је тада важила према *Incoterms* правилима.¹⁸⁷ Ипак, овакав став је врло дискутабилан имајући у виду то да одређене клаузуле у различитим националним правима немају исто значење као и *Incoterms* клаузуле.¹⁸⁸

¹⁸³ Сандра Фишер Шобот, *Op. cit.*, стр. 35.

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ Александар Ћирић, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018, стр. 179.

¹⁸⁶ Сандра Фишер Шобот, *Op. cit.*, стр. 36.

¹⁸⁷ *BP Oil International, Ltd. and BP Exploration & Oil, Inc. v. Empresa Estatal Petroleos de Ecuador et al.*, U.S. [Federal] Court of Appeals, Fifth Circuit, Court reference 02 20166, 07/07/2003, извор: https://www.uncitral.org/clout/clout/data/usa/clout_case_575_leg-1394.html, приступљено: 28.09.2024. године

¹⁸⁸ Сандра Фишер Шобот, *Op. cit.*, стр. 39.

Са аспекта доказивања порекла робе, Incoterms клаузуле имају значај јер условљавају: ко саставља комерцијалну фактуру, ко је носилац извозне декларације, ко прибавља транспортне документе, ко је у позицији да поднесе доказ о пореклу (нпр. сертификат о пореклу). Иако саме Incoterms клаузуле не представљају доказ о пореклу, оне утичу на то ко располаже релевантним подацима и документима који су неопходни за примену преференцијалног режима.

Поред тога, у пракси међународне трговине значај Incoterms клаузула додатно долази до изражаја у контексту организације транспорта и логистике. Један од значајних проблема са којима се сусрећу извозници из Републике Србије приликом пласирања робе на страна тржишта односи се на високе трошкове транспорта. Због недовољно развијене железничке инфраструктуре, највећи део извоза српске робе транспортује се друмским путем, који представља један од најскупљих видова превоза. Према доступним подацима, чак око 95% робе намењене руском тржишту превози се управо друмским транспортом, што значајно повећава укупне трошкове извоза и утиче на конкурентност српских производа на међународном тржишту.¹⁸⁹

Иако је Република Србија посредством реке Дунав повезана са Црним морем, а тиме и са територијом Руске Федерације, водни транспорт (који представља један од најекономичнијих видова превоза) у пракси се недовољно користи. Један од разлога за то лежи у чињеници да се транспорт српске робе не организује централизовано, већ сваки привредни субјект самостално организује превоз своје робе, што често доводи до недовољних количина робе за попуњавање транспортних баржи или бродских капацитета.¹⁹⁰ У таквим условима, избор одговарајуће Incoterms клаузуле постаје од посебног значаја, јер директно утиче на расподелу трошкова транспорта, ризика и одговорности између продавца и купца.

4. Практичне импликације Incoterms клаузула у поступку доказивања порекла

Incoterms 2020 клаузуле имају широку примену у међународној трговини и представљају основни алат за дефинисање односа између продавца и купца у вези са испоруком робе, расподелом трошкова и ризика, као и превозним и царинским формалностима. Практична примена ових клаузула зависи од различитих фактора као што су врста робе, тип превоза, царински захтеви и специфичности трговинског

¹⁸⁹ Иван Божовић, *Главна обележја и специфичности економских односа Републике Србије и Руске Федерације*, Економски погледи, Vol. 16, број 2/2014, (105-114), стр. 112.

¹⁹⁰ *Ibid.*

споразума. За њихову примену треба користити следећу структуру: „изабрано правило Incoterms - наведена лука, место или тачка - Incoterms 2020”, попут „CIF Shanghai Incoterms® 2020” или “DAP 10 Downing Street, London, Great Britain Incoterms® 2020”.¹⁹¹ Притом, уоколико у називу није наведена година, примењује се следеће правило: до 31. децембра 2019. важе правила Incoterms 2010, а од 1. јануара 2020. године Incoterms 2020.¹⁹²

У поступку доказивања порекла робе, царински органи се ослањају на комбинацију формалних доказа (сертификат о пореклу, изјава извозника) и пратеће документације. Incoterms клаузуле, иако уговорне природе, индиректно утичу на тај процес тиме што одређују: место и тренутак испоруке, надлежност за извозно и увозно царињење, доступност доказа о производном процесу и пореклу материјала.

Посебно у режимима преференцијалне трговине, погрешан избор Incoterms клаузуле може довести до практичних потешкоћа у доказивању порекла робе и губитка права на преференцијални третман. Стога је неопходно да уговорне стране, приликом избора Incoterms клаузуле, воде рачуна не само о расподели ризика и трошкова, већ и о захтевима који произлазе из правила о пореклу робе.

V ПРАКТИЧНИ ИЗАЗОВИ У ПРИМЕНИ ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОГ РЕЖИМА

1. Тумачење и примена правила у пракси

Иако је нормативни оквир преференцијалног режима у трговини између Републике Србије и ЕАЕУ формално јасно постављен, његова практична примена често отвара бројна питања у вези са тумачењем и доследном применом правила, нарочито у области порекла робе.

Правила о пореклу робе, као кључни услов за остваривање преференцијалног третмана, заснивају се на критеријумима „потпуно добијене робе“ или „довољне прераде“. У пракси, међутим, утврђивање да ли је одређени производ прошао довољан степен обраде може бити сложено, посебно код робе са више компоненти различитог порекла. Додатну потешкоћу представља тумачење тарифних класификација, правила о адитивној вредности, као и примене правила о кумулацији порекла.

Проблеми се могу јавити и у погледу формалних услова за доказивање порекла, укључујући исправност и потпуност попуњавања сертификата о пореклу (Форма СТ-2)

¹⁹¹ <https://rs.kuehne-nagel.com/sr/-/informacije/pariteti>, приступљено: 25.09.2024. године

¹⁹² *Ibid.*

или декларације о пореклу. И најмање формалне неправилности могу довести до одбијања преференцијалног третмана, што указује на значај високе правне и техничке стручности како извозника, тако и надлежних органа.¹⁹³

Такође, различита тумачења одредаба Споразума од стране националних царинских органа могу довести до правне несигурности. У ситуацијама када не постоји уједначена пракса или довољно развијена административна сарадња, привредни субјекти се могу суочити са непредвидивим исходима у погледу признавања порекла робе.

2. Утицај царинске праксе на остваривање права на преференцијални третман

Царинска пракса има непосредан и одлучујући утицај на остваривање права на преференцијални третман. Иако Споразум формално гарантује снижене или укинуте царине за робу која испуњава прописане услове, стварно уживање тих повластица зависи од поступања царинских органа у конкретним управним поступцима.

Пре свега, царински органи врше контролу исправности документације, проверавају испуњеност услова за стицање порекла и, по потреби, покрећу поступак накнадне провере код надлежних органа друге уговорне стране. Трајање и исход таквих провера могу утицати на ликвидност и пословну сигурност извозника и увозника, будући да се у случају сумње преференцијални третман може привремено ускратити.

Строжа или рестриктивнија пракса царинских органа може довести до повећаних трошкова пословања, одлагања у промету робе и накнадног обрачуна царинских дажбина са каматама. Са друге стране, уједначена, транспарентна и предвидива пракса доприноси јачању поверења привредних субјеката у систем и подстиче интензивнију употребу преференцијалног режима.

Посебан значај има институционална сарадња и размена информација између царинских органа Републике Србије и надлежних тела држава чланица ЕАЕУ. Ефикасна административна сарадња омогућава благовремено решавање спорних питања, спречава злоупотребе и истовремено штити легитимна права привредних субјеката.

Сагледано у целини, практични изазови у примени преференцијалног режима не доводе у питање његов значај, али указују на потребу континуиране едукације

¹⁹³ Министарство финансија-Сектор за другостепени порески и царински поступка-Одељење за другостепени царински поступак, Решење бр. 483-00-1228/2019-39 од 24.09.2019. године. Извор: Заједничка адвокатска канцеларија ПЛС из Ниша

извозника, унапређења царинске праксе и јачања правне сигурности као предуслова за пуно остваривање предвиђених трговинских повластица.

VI КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОГ ПОРЕКЛА РОБЕ

1. Правни оквир и правила порекла у трговини са Европском унијом

Правни оквир режима преференцијалног порекла робе у трговини Србије са Европска унија базиран је на Споразуму о стабилизацији и придруживању (ССП),¹⁹⁴ који обухвата и режим привремених трговинских релација између Србије и ЕУ. У оквиру ССП-а, правила о пореклу робе су у великој мери усклађена са преференцијалним правилима ЕУ, укључујући принципе *cumulation* (квалификована кумулација),¹⁹⁵ *change in tariff classification* (промена тарифне класе)¹⁹⁶ и *ad valorem* критеријуме за утврђивање довољне прераде.¹⁹⁷

2. Упоредна анализа система са режимом Евроазијске економске уније

Систем преференцијалног порекла у сарадњи Србије са ЕАЕУ и систем који се примењује у трговини са ЕУ показују значајне сличности, али и кључне разлике.

Када је реч о сличностима, оба система заснивају се на принципима значајне прераде или довољне обраде како би роба стекла преференцијални статус; затим, и у једном и у другом систему постоји могућност квалификоване кумулације порекла и правила о пореклу у оба режима захтевају доказивање порекла путем сертификата или декларација, уз могућност поједностављених процедура за мале пошилике.

У погледу разлика, важно је истаћи различит обим кумулације, који је у ЕУ шири; детаљна правила прераде и различите процедуре доказивања, које су у ЕУ флексибилније.

Укупно гледано, европски систем преференцијалног порекла има развијеније институционалне механизме и дубље интегрисане процедуре, што одражава шири опсег интеграције унутар ЕУ и дугогодишњу праксу примене. С друге стране, ЕАЕУ систем, иако функционалан и доследан у примени, показује већу зависност од интерне

¹⁹⁴ Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 83/2008.

¹⁹⁵ Преузето: 23.3.2026. <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/cumulation-0>

¹⁹⁶ Преузето: 23.3.2026. <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/glossary/change-tariff-classification>

¹⁹⁷ Преузето: 23.3.2026. <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/glossary/ad-valorem-duty>

регулаторне хармонизације између чланица и надлежних органа, као и ограниченију примену у трговини са трећим државама.

3. Најбоље праксе и препоруке за унапређење система у Србији

У светлу наведених упоређујућих оквира, Републици Србији се препоручују следеће мере за унапређење система преференцијалног порекла робе:

1) Усаглашавање критеријума са најбољим међународним стандардима, односно повећање усклађености критеријума порекла са праксом ЕУ, посебно у погледу *ad valorem* вредносних захтева, тарифних промена и механизма кумулације. Ово може олакшати коришћење преференцијала и повећати конкурентност домаћих извозника.

2) Побољшање административне сарадње јер успостављање ефикаснијих механизма размене информација и уједначене праксе између царинских органа Србије и држава ЕАЕУ, као и са ЕУ, може смањити ризик различитих тумачења и омогућити брже решавање спорних питања.

3) Систематска едукација извозника и логистичких оператера о практичним аспектима примене правила о пореклу, укључујући техничке захтеве, доказивање порекла и процедуре подношења сертификата или декларација, је кључна за повећање стопе коришћења преференцијалних режима.

4) Унапређење електронске размене података, дигитализација докумената о пореклу и интеграција са царинским информационим системима може значајно убрзати поступке и смањити административне трошкове.

5) Развој јасних механизма за решавање спорова и општих смерница за тумачење правила о пореклу, заједно са објављивањем примера добре праксе, може допринети већој предвидивости и правној сигурности.

Укупно гледано, усвајање ових најбољих пракси омогућило би Србији да боље искористи потенцијале преференцијалних режима и јача своју позицију у међународној трговини, како на тржишту ЕУ, тако и у оквиру ЕАЕУ.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Полазећи од теоријског одређења појма и значаја порекла робе у међународној трговини, у раду је указано да порекло робе представља један од кључних инструмената савремене спољнотрговинске политике, који омогућава диференциран третман робе у зависности од њеног економског и географског порекла. Разликовање између непреференцијалног и преференцијалног порекла има посебан значај, будући да управо систем преференцијалног порекла омогућава остваривање тарифних повластица, али истовремено захтева прецизно дефинисане и строго контролисане услове.

У оквиру анализе нормативног режима у трговини са Евроазијском економском унијом, утврђено је да Споразум о слободној трговини представља значајан инструмент економске сарадње, који се надовезује на раније билатералне споразуме Републике Србије са појединачним државама чланицама. Његов значај огледа се не само у либерализацији трговине, већ и у увођењу јединствених правила о пореклу робе, која имају за циљ спречавање трговинских дисторзија и обезбеђивање фер тржишних услова. Истовремено, анализа је показала да је правни оквир Републике Србије у великој мери усклађен са релевантним међународним стандардима, али и да постоји потреба за даљим усклађивањем са правним тековинама Европске уније, нарочито у делу који се односи на институционалне и техничке капацитете.

Кроз разматрање критеријума за стицање преференцијалног порекла, посебно института „довољне обраде или прераде“, као и правила кумулације, уочава се да је систем постављен тако да обезбеди постојање стварне економске активности као предуслова за стицање порекла. Негативна листа поступака који се не сматрају довољном обрадом представља важан механизам за спречавање злоупотреба, док документација и сертификати о пореклу, попут форме СТ-2, имају кључну улогу у доказивању испуњености прописаних услова.

Посебан допринос рада огледа се у анализи утицаја Incoterms клаузула на поступак доказивања порекла робе. Иако ове клаузуле примарно регулишу расподелу ризика и трошкова између уговорних страна, у раду је показано да оне имају значајне посредне ефекте на доступност и структуру документације, као и на практичну могућност доказивања порекла у царинском поступку. На тај начин, Incoterms клаузуле се јављају као фактор који, иако није директно део царинског права, утиче на ефикасност примене правила о пореклу.

Анализа процедура верификације порекла указује на значај формалне и суштинске контроле, као и на улогу накнадне провере путем административне сарадње. Ови механизми омогућавају царинским органима да обезбеде доследну примену прописа и спрече злоупотребе преференцијалног режима. Истовремено, правне последице неправилности, укључујући накнадну наплату царинских дажбина и покретање одговарајућих поступака, имају изражену превентивну функцију.

У делу рада који се бави практичним изазовима, уочено је да највећи проблеми произилазе из сложености правила о пореклу, различитих тумачења у пракси и ограничених административних капацитета. Ово посебно долази до изражаја у контексту потребе за ефикасним управљањем ризиком и јачањем контролних механизма, што је уједно и један од кључних услова за даље усклађивање са правним тековинама Европске уније.

Компаративна анализа система преференцијалног порекла у Европској унији и Евроазијској економској унији показује да, иако постоје одређене сличности у нормативном приступу, разлике у нивоу институционалне развијености и степену интеграције утичу на ефикасност примене ових правила. У том смислу, најбоље праксе Европске уније, нарочито у области дигитализације царинских поступака и управљања ризиком, могу послужити као смернице за унапређење система у Републици Србији.

Сагледано у целини, може се закључити да систем преференцијалног порекла робе представља сложен, али неопходан механизам за функционисање савремене међународне трговине. Његова ефикасност зависи од јасноће правних норми, доследности у примени и капацитета институција које су задужене за његово спровођење. Даљи развој овог система у Републици Србији треба да буде усмерен ка јачању правне сигурности, унапређењу административних и техничких капацитета, као и продубљивању хармонизације са правом Европске уније, уз истовремено очување економских интереса у оквиру постојећих трговинских споразума.

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

Домаћа литература

1. Бјелић Предраг, Правила о пореклу робе као нова граница спољнотрговинске либерализације, *Ревизија копаоничке школе природног права*, бр. 1/2019, (295-307).
2. Бјелић Предраг, *Укљученост Србије у јединствен спољнотрговински режим Европске уније*, Хармонизација законодавства Републике Србије са правом Европске уније (II), Институт за међународну политику и привреду, Институт за упоредно право и Ханс Зајдел Фондација, 2012, (456-472).
3. Божовић Иван, *Главна обележја и специфичности економских односа Републике Србије и Руске Федерације*, Економски погледи, 2014, (стр. 105–114).
4. Здравковић Урош, Споразум о слободној трговини између Републике Србије и Руске Федерације, *Зборник радова Правног факултета у Нишу, тематски број: Заштита људских и мањинских права у европском правном простору*, LXII, 2012, (571-591).
5. Николић Горан, *Спољнотрговинска робна размена између Србије и Русије 2000–2021*, Финансије, 2021, (7–25).
6. Орлић Миодраг, *Прелаз ризика и трошкова у случају дистанционе купопродаје*, *Анали Правног факултета*, Београд, 1964, (431-441).
- ?? Параушић Весна, Цвијановић Драго, Михаиловић Бранко, *Извозни потенцијали пласмана пољопривредно прехрамбених производа из Р. Србије на тржиште Руске Федерације*, Економски погледи, Vol. 16, број 3/2014, (155-167).
- ?? Симић Јасминка, *Евроазијска економска унија и Европска унија: поглед из Србије*, Српска политичка мисао, 2019, (стр. 427–450).
9. Ћирић Александар, *Међународно трговинско право, Посебни део*, Ниш, 2018.
- џ Ћирић Александар, *Међународно трговинско право – Општи део*, Ниш, 2012.
11. Ћирић Александар, *Начело слободе међународне трговине и преференцијално порекло робе*, *Теме*, вол. 37, бр. 4, 2013, (1609–1611).
12. Фишер Шобот Сандра, *Правила Међународне трговинске коморе за коришћење термина у унутрашњој и међународној трговини – INCOTERMS 2020*, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, број 91, година LX, 2021, (31-50).
13. Odeke Ademuni, *Klauzula o obavezi osiguranja u INCOTERMS 2020: Poslednja faza u njenom razvoju i unapređivanju u periodu 1980–2020 (I deo)*, *Evropska revija za pravo osiguranja*, 1/2020, (16-27).

Страна литература

1. Cadot Olivier, *The Origin of Goods*, Oxford University Press, New York, 2006.
2. Estevadeordal Antoni, Suominen Kati, *Rules of Origin: A World Map and Trade Effects*, 2004.
3. Kim Jin-Hwan, *The Comparative Study of Incoterms 2020 and 2010 in International Physical Distribution*, *Journal of Distribution Science*, Volume 20 Issue 4, 2022, (101-110).
4. Piltz Burghard, *Incoterms® 2020*, *Revija Kopaoničke škole prirodnog prava* br. 1/2020, 2020, (9-28).
5. Ramberg Jan, *Incoterms 2010*, *Penn State International Law Review*, 2011, (415-417).
6. Simić Milica, Stankov Biljana, *Foreign trade in agricultural products between the Republic of Serbia and the Republic of Kazakhstan: A decade since the signing of the Free trade Agreement*, *School of business*, 1/2020, (86-111)

Истраживачка грађа

Прописи на српском језику

1. Закон о потврђивању споразума о слободној трговини између Републике Србије, с једне стране, и Евроазијске економске уније и њених држава чланица, с друге стране, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 3/2020.
2. Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Руске Федерације о слободној трговини између Савезне Републике Југославије и Руске Федерације, *Сл. лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 1/2001.
3. Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Белорусије о слободној трговини између Републике Србије и Републике Белорусије, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 105/2009.
4. Закон о потврђивању Споразума о слободној трговини између Владе Републике Србије и Владе Републике Казахстан, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 11/2010.
5. Закон о потврђивању протокола између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о изузетима из режима слободне трговине и правилима о одређивању земље порекла робе уз споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Руске Федерације о слободној трговини између Савезне Републике Југославије и Руске Федерације од 28. августа 2000. године, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 8/2011.
6. Царински закон, *Службени гласник РС*, бр. 95/2018, 91/2019, 144/2020, 118/2021 и 138/2022.
7. Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању, *Сл. гласник РС – Међународни уговори*, бр. 83/2008.
8. Међународна конвенција о Хармонизованом систему назива и шифарских ознака робе, *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 6/87.

Прописи на страном језику

1. WTO, *General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)*, 1947.
2. WTO, *Agreement on Rules of Origin*, 1994.
3. WTO, *Rules of Origin*
4. *The Union Customs Code (UCC), Regulation (EU) No 952/2013*.
5. *Договор о Евроазијској економској унији, Астана, 29.05.2014 (са изменама до 2024)*.

Одлуке

1. *BP Oil International, Ltd. and BP Exploration & Oil, Inc. v. Empresa Estatal Petroleos de Ecuador et al*, U.S. [Federal] Court of Appeals, Fifth Circuit, Court reference 02 20166, 07/07/2003.
2. Министарство финансија Републике Србије, Решење бр. 483-00-1228/2019-39.

Остала грађа

1. Републички завод за статистику, *Месечни статистички билтен*, бр. 12/2024.
Републички завод за статистику, *Месечни статистички билтен*, бр. 11/2025.
Управа Царина, *Обавештење о примени Споразума о слободној трговини између Републике Србије, с једне стране и Евроазијске економске уније и њених држава чланица, с друге стране*, акт број 148-П-483-01-213/2021 од 06.07.2021. године
2. Европска комисија, *Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету региона*, Брисел, 2025,

Електронски извори

1. <https://www.wto.org>
2. <https://www.stat.gov.rs>
3. <https://pks.rs>
4. <https://trade.ec.europa.eu>
5. <https://iccwbo.org>
6. <https://incodocs.com>
7. <https://internationalcommercialterms.guru>
8. <https://www.dhl.com>
9. <https://rs.kuehne-nagel.com>
10. <https://databank.worldbank.org>
11. <https://www.consultant.ru>
12. <https://eur-lex.europa.eu>

Преференцијално порекло робе у спољној трговини са Евроазијском економском унијом

РЕЗИМЕ

Кључне речи: правила о пореклу робе преференцијално порекло; међународна трговина; споразуми о слободној трговини; Евроазијска економска унија.

Предмет рада је анализа правила о пореклу робе у контексту споразума о слободној трговини које Република Србија примењује, са посебним освртом на Споразум са Евроазијском економском унијом и њеним државама чланицама. У раду се најпре разматра појам и значај правила о пореклу робе у међународном трговинском праву, као и њихова улога у остваривању преференцијалног тарифног третмана. Посебна пажња посвећена је разликовању преференцијалног и непреференцијалног порекла робе, као и правним критеријумима за утврђивање порекла.

Даље, анализира се нормативни оквир који обухвата релевантне међународне споразуме, прописе Светске трговинске организације, као и домаће законодавство Републике Србије. У том контексту, разматрају се конкретна правила која се примењују у оквиру споразума са Руском Федерацијом, Белорусијом, Казахстаном и Евроазијском економском унијом.

У раду се такође указује на практични значај примене правила о пореклу робе, нарочито у погледу остваривања царинских повластица, као и на изазове са којима се привредни субјекти сусрећу у њиховој примени. Закључује се да правила о пореклу робе представљају кључни инструмент трговинске политике, који истовремено омогућава либерализацију трговине и штити економске интересе држава.

SUMMARY

Key words: rules of origin; preferential origin; international trade; free trade agreements; Eurasian Economic Union.

The subject of this paper is the analysis of rules of origin in the context of free trade agreements applied by the Republic of Serbia, with particular reference to the Agreement with the Eurasian Economic Union and its member states. The paper first examines the concept and importance of rules of origin in international trade law, as well as their role in achieving preferential tariff treatment. Special attention is given to the distinction between preferential and non-preferential origin of goods, as well as to the legal criteria for determining origin.

Furthermore, the paper analyzes the normative framework, including relevant international agreements, regulations of the World Trade Organization, and the domestic legislation of the Republic of Serbia. In this context, specific rules applied within agreements with the Russian Federation, Belarus, Kazakhstan, and the Eurasian Economic Union are discussed.

The paper also highlights the practical significance of applying rules of origin, particularly in terms of obtaining customs benefits, as well as the challenges faced by economic operators in their implementation. It is concluded that rules of origin represent a key instrument of trade policy, enabling trade liberalization while simultaneously protecting the economic interests of states.

БИОГРАФИЈА

Аутор Лука Стојановић, рођен је 08.10.1997. године у Нишу. Основну школу “Иван Горан Ковачић” завршио је у Нишкој Бањи 2012. године. Угоститељско туристичку средњу стручну школу завршио је 2016. године.

Правни факултет Универзитета у Нишу уписао је 2016. године, а дипломирао 22. септембра 2023. године, са просечном оценом 7,30.

Мастер академске студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, општи смер, ужа трговинскоправна научна област уписао је школске 2023/2024. године. Током студија учествовао је на националном такмичењу “ELSA Case” у решавању правничких проблема из области компанијског и трговинског права, као и двонедељном семинару из области грађанског и стварног права.

Од 1. фебруара 2024. године је члан Адвокатске коморе у Нишу у својству адвокатског приправника. У периоду од 1. септембра 2025. до 1. марта 2026. године обавио је добровољно служење војног рока са оружјем, у оквиру програма оспособљавања за резервне официре, при чему је стекао чин потпоручника у резерви.

Говори енглески, хебрејски и француски језик.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА
МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Лука Стојановић

Наслов мастер рада: Преференцијално порекло робе у спољној трговини са
Евроазијском економском унијом

Ментор: Проф. др Предраг Цветковић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном
облику, који сам предала Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да мастер рад, под насловом *Преференцијално порекло робе у спољној трговини са Евроазијском економском унијом*, пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- представља резултат сопственог истраживачког рада;
- није у целини, нити у деловима с моје стране пријављиван на одбрану на другим факултетима или универзитетима;
- не крши ауторска права или интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу.

Аутор мастер рада: _____

У Нишу, _____

Потпис аутора
